

bulletin 5

Strahovský akademický bulletin

KVĚTEN 2009

*Vyobrazení
suhvězdí Velryby
v Hvězdném atlasu
al-Súfí z poloviny
14. století
(sign. DA II 13),
součást Katalogu
iluminovaných
rukopisů
Strahovské
knihovny.
Čtěte na str. 13.*

CENY ŽIVY 2008

VŠECHNA FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Zleva:
Petr Vít,
Filip Kolář,
Petr Kuneš,
Jan Gloser,
Ondřej Balvín,
Jaroslav Brůžek,
uprostřed Lenka
Kovačiková

Tradiční ocenění autorů článků publikovaných v časopise Živa se konalo 16. 4. 2009 v překrásných prostorách vily Lanna. V pěti kategoriích si ceny odneslo celkem sedm autorů.

Purkyňovu cenu udělovanou za popularizaci biologických věd autorovi nejlepšího článku ročníku ve věkové kategorii nad 30 let získal dr. Petr Kuneš z Katedry botaniky PŘF UK v Praze za příspěvek *Předneolitická krajina, vegetace a role moderního člověka ve střední Evropě*.

Zvláštní ocenění časopisu Živa, které přihlíží k širšímu významu příspěvku, bylo předáno prof. Janu Gloserovi z Ústavu experimentální biologie PŘF MU v Brně za studii *Antarktické vegetační oázy 1.–5*.

Cenu Živy pro autora nejlepšího článku ve věkové kategorii 26–30 let si odnesl Mgr. Filip Kolář (Katedra botaniky PŘF JU

v Českých Budějovicích) a Mgr. Petr Vít (Katedra botaniky PŘF UK v Praze) za práci *Endemické rostliny českých hadců 1.–3*.

Cena Živy pro autora nejlepšího článku ve věkové kategorii **do 25 let** připadla Ondřeji Balvínovi z Katedry zoologie PŘF UK v Praze za článek *Štěnice naší fauny – nejen lidskou krví jsou živы* a **cenu Antonína Friče** za příspěvek nejvýše oceněný čtenáři obdrželi Ing. Lenka Kovačiková (Katedra botaniky PŘF JU v Českých Budějovicích) a dr. Jaroslav Brůžek (Université Bordeaux) za práci *Stabilní izotopy a bioarcheologie – výživa a sledování migrací v populacích minulosti 1–2*.

srd

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Obálka	
Ceny Živy 2008	2
Nové knihy	3
Rodinná dovolená na zámku v Liblicích	4
Obsah, úvodník	1
Téma měsíce	
Bezhlavý trh v medicíně a ve vědě je chybou	2
Miša má na kontě 10 000 operací	
Leksellovým gama nožem	5
Z Bruselu	
Role regionů ve výzkumné politice	6
Věda a výzkum	
Jihomoravský program pro špičkové vědce	8
Lidská práva v krizi	9
100 let od narození Julie Novákové	10
Systém Dorje otevírá nové možnosti v oblasti nanostruktur	12
Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny	13
Receptce dvorské kultury v českých zemích raného a vrcholného středověku	14
Představujeme projekt	
Integrovaný EU projekt IMPULSE přinesl zajímavé výsledky	16
Rozhovor	
Každý filosof by si měl někdy „zapřekládat“	18
Osobnost	
85. narozeniny profesora Jaroslava Janáka	21
Popularizace	
Středoškoláci jako vědečtí kolegové	22
2. zasedání Akademické rady AV ČR	24
242. zasedání Rady pro výzkum a vývoj	25
Kultura a společnost	
Bytosti odnikud	26
Portréty z archivu	
Otto Seydl	30
Academia	
Odborné publikace z Nakladatelství Academia	31
Kabinet studia jazyků	
Nabídka jazykových kurzů a zkoušek 2009–2010	32
Medaile Ministerstva školství	34
Resumé	36

Vážení čtenáři,
do tohoto čísla *Akademického bulletinu* si vás dovoluji uvést aktuální připomínkou dvou událostí z přelomu konce posledního aprílového týdne a počátku máje.

Čtvrtý měsíc tohoto roku uzavřela ve dnech 28.–29. dubna další z mozaiky mezinárodních konferencí konaných v rámci českého předsednictví v Radě Evropy. Pod názvem *Výzkumní pracovníci v Evropě bez bariér* navázala na aktivitu Evropské komise směrem k odstraňování bariér, které odrazují mladé vědce od kariéry v Evropě. Podrobné informace najdete na www.eramobility.cz.

Hned první květnové pondělí, 4. 5., hostila pražská Lannova vila slavnost, při níž předal předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš nejvyšší ocenění, jaké může naše Akademie udělit, *De Scientia et Humanitate Optime Meritis*. Poprvé jím byl vyznamenán velvyslanec jiné země a jen málokdo si jej skutečně zaslouží natolik jako bývalý vyslanec Argentiny, Jeho Excelence Juan Eduardo Fleming. *Akademický bulletin*, který s ním přinesl v čísle 3/2008 rozhovor, se připojuje ke gratulantům. Plné znění laudatia od prof. Jiřího Niederleho i poděkování oceněného naleznete na www.abicko.avcr.cz. Za přínos projektu e-Golem, rozvoj spolupráce mezi Argentinou a Českou republikou a podporu aktivit, které jsou spjaty s pedagogickým a vědeckým výkonem pracovníků univerzity v přírodních a humanitních vědách, převzal J. E. Fleming dne 6. 5. čestný doktorát Univerzity Palackého v Olomouci. ■

MARINA HUŽVÁROVÁ

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marina Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, fax: 221 403 356,
e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Adámková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: adamkova@ssc.cas.cz;
Mgr. Luděk Svoboda (lsd), tel.: 221 403 375, e-mail: svobodaludek@ssc.cas.cz;
fotografie Mgr. Stanislava Kyselová (skys), tel.: 221 403 332, e-mail: kyselova@ssc.cas.cz;
tajemnice redakce Bc. Markéta Pavlíková, tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz
Překlad resumé: Luděk Svoboda, John Novotney; jazyková korektura: Irena Vítková,
tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@kav.cas.cz

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová
Tisk: Serifa, s. r. o., Jínonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresu abicko@ssc.cas.cz. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátit. Za odborný obsah příspěvku ručí autor.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 4. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>, <http://ab.avcr.cz>.
AB 5/2009 vychází 18. května 2009.

BEZHlavý TRH V MEDICÍNĚ A VE VĚDĚ JE CHYBOU

Již ve druhém funkčním období pracuje v čele Rady vědeckých společností ČR. Především jeho zásluhou byla imunologie uznána jako samostatný obor v medicíně a biologických vědách, po revoluci se stal ředitelem Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů, který přetvořil na Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, a jako lékař ve funkci poradce Světové zdravotnické organizace (WHO) působil snad na všech kontinentech. Není divu, že za svůj ohromný přínos české i celosvětové medicíně a vědě obdržel mezinárodně uznávaný imunolog profesor Ivo Hána v loňském roce od prezidenta České republiky státní vyznamenání – Medaili Za zásluhy o stát v oblasti vědy.

Pane profesore, od roku 2002 vedete Radu vědeckých společností České republiky, koordináční orgán, který má v dnešní době na starosti 74 vědeckých společností, což představuje několik desítek tisíc členů. Tyto společnosti jsou unikátní – spojují totiž nejen renomované odborníky z vědecké a vědeckopedagogické oblasti, národohospodářské a politické reprezentanty, ale i studenty a zájemce o příslušné vědní obory. Čeho si za dobu svého působení ceníte nejvíce?

Cesta k této funkci nebyla vůbec jednoduchá. Poté, co jsem vystudoval fakultu všeobecného lékařství na pražské Karlově univerzitě v r. 1952, mě umístěnka zavedla do Ústí n. Labem, později jsem vyhrál konkurz do Ústavu epidemiologie a mikrobiologie v Praze, kde jsem strávil mnoho let, získal CSc. a stal se vědeckým tajemníkem ústavu. V základním výzkumu jsem se věnoval streptokokům a autoprotilátkám, ale pracoval jsem i v terénu a s nemocnými. Na králicích jsem prokázal, že autoprotilátky nemusí být vždy příčinou chorobných změn, ale též jejich následkem.

V roce 1967 jsem odjel na roční stáž do USA, kde jsem na Univerzitě v Minneapolis studoval imunologii u profesorů Watsona, Gooda a Wannamakera. Po návratu jsem přešel do tehdejšího Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů (ILF) jako asistent a lektor anglických kurzů WHO pro stipendisty z celého světa o boji proti nakažlivým chorobám. Jakožto expert WHO jsem pak několikrát dlouhodobě pracoval v různých zemích (i v náročných válečných podmínkách) v rámci celosvětového *Expanded Program on Immunization*. Po návratu do Prahy se mi podařilo dosáhnout založení našeho prvního pedagogického útvaru samostatné

imunologie ve vysokoškolském a postgraduálním studiu (katedra lékařské imunologie), habilitoval jsem se a po r. 1990 byl jmenován prvním profesorem imunologie a alergologie v ČSSR. V témže roce jsem vyhrál konkurz na místo ředitele ILF, který jsem změnil na Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ), a docílil, že imunologie se všemi svými odvětvími včetně alergologie stala specializačním oborem. Po pěti letech mě tehdejší ministr zdravotnictví z funkce ředitele odvolal, protože jsem se tvrdě postavil proti snaze proměnit kolež IPVZ na výdělečnou akciovou společnost.

V roce 1993 jsem se stal přednostou Imunologického pracoviště v Institutu klinické a experimentální medicíny v Praze (IKEM), kde jsem se věnoval převážně transplantační imunologii. Vazby k základnímu i aplikovanému výzkumu a organizační zkušenosti vedly k tomu, že jsem byl v r. 2001 zvolen novým předsedou Rady vědeckých společností ČR.

Práce v Radě mi nabídla velké uspokojení, protože jsem mohl podporovat vědecké snažení i v okruhu, který jsem do té doby nezkusil. Jsem rád, že se Rada konstituovala jako svébytná instituce. Když jsem poprvé referoval o její činnosti na zasedání Akademické rady, mnoho se o ní nevědělo. Později jsem se snažil zjistit, zda ve světě existují podobné instituce, které by takto podporovaly činnost dobrovolných vědeckých společností. Ke svému údivu jsem aspoň v EU nic takového nenašel s výjimkou Slovenska (jako historické reziduum), ovšem bez našeho dotačního systému na projekty.

Za cíl jsem si vytkl nejenom udržet a zaktivovat práci Rady, ale také ji zviditelnit na různých fórech, což vedlo k sestavení seznamu funkcí a úkolů, které má Rada před sebou. Jsem rád, že se podařilo

zintenzivnit práci společností a na podnět prof. Pačesa se věnovala pozornost publikacím, které vydávají, a to nejen kvalitě čistě vědeckých publikací, ale také bulletinům, zpravodajům a drobnějším periodikům. Členové z nich získávají informace, které by jinde nenašli, např. oznámení o akcích, kongresech, prezentacích významných úspěchů v dané oblasti, výročních apod. Tyto aktivity mají i další neopomenutelný dopad – publikace a popularizace prováděná vědeckými společnostmi pomáhají vědecké činnosti a jsou úspěšným nábořem mladých lidí pro práci ve vědě.

Počet společností v RVS ČR roste a výkonný výbor Rady každoročně hodnotí projekty, z nichž vybraným jsou udělovány dotace. Rada podporuje i spolupráci svých organizací se zahraničními partnery, neboť jejich mezinárodní členství tvoří důležitý organizační článek a přirozenou součást vědeckého života.

V souvislosti s aktuální situací (šířící se chřipkou z Mexika) si dovoluji položit filozofickou otázku: Nedá se říci, že „čím více víme, tím více víme, že nevíme“ v imunologii parafrázovat na „čím více víme, tím větší z toho můžeme mít strach“?

Myslím, že ne. Čím více víme, tím více se naše obzory rozšiřují. Konkrétně v imunologii je každý poznatek krokem vpřed, protože se imunologie zabývá nejenom poznatky základního výzkumu, ale určitými aplikacemi míří k vytváření zdravé populace. Dnes jsme na prahu dalšího poznávání v základním výzkumu, v němž začínají dominovat např. kmenové buňky. V poslední době se začala věnovat pozornost tzv. dospělým kmenovým buňkám (kmenovým buňkám získaným z dospělých jedinců), protože používání embryonálních nebo fetálních kmenových buněk vyvolává podložené a vážné obavy z hlediska etického.

Nezlobte se, že použiji rčení „kšeft je kšeft“, jsem bohužel přesvědčen, že morálka v naší době je často odsouvána stranou, když jde o zisk. Ten „kšeft“, s nímž jsme dnes a denně ve styku, nesnáším. Že mohou být embryonální tkáně anebo embryonální kmenové buňky získávány nelegálním způsobem, že budou ženy upláceny, je celosvětové reálné nebezpečí. Dnes už však nové pokusy prokázaly, že lze namnožit i dospělé kmenové buňky a využívat je při regeneraci tkání (tzv. regenerační medicína). Navíc se v posledních letech ukázalo, že tyto kmenové buňky při transplantaci ještě vytvářejí určité složky, které ovlivňují funkci imunitního systému. Je to okno do poznávání společných biologických zákonitostí s ohromnou aplikační perspektivou, poněvadž už se i v některých klinických pokusech zkoušelo, jakým způsobem mohou kmenové buňky ovlivnit například regeneraci myokardu po infarktu.

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Vratme se ještě k „byznysu“. V době, kdy jsou prognózovány závažné epidemie, kdy jsou zcela propustné rychlé cesty přes kontinenty, Česko reorganizuje své zdravotnictví. Bohužel zaznívají varovná slova, že leckde, kde mělo velmi vysokou úroveň, se dostává do určitého chaosu, že se nesmyslně rozbíjí, co fungovalo, z čeho se mohly ostatní země učit...

Mluvíte mi ze srdce. Jsem nesmiřitelným, málo ovlivnitelným kritikem některých rozhodnutí, která u nás v posledních 10–15 letech způsobila, že se mnohé pozitivní věci ve zdravotnictví z dob minulých anulovaly. Například byli zrušeni hlavní a krajší odborníci jednotlivých oborů. Považuji to za krok zpět. Rovněž tak jsme praktikovali po delší dobu velmi dobrý a osvědčený systém atestací čili specializací lékařů i nelékařů. Domnívám se, že bezhlavé aplikování některých zásad a systémů z jiných států Evropské unie není optimální řešení. Další z takových chyb je, že některé, především soukromé nemocnice mohou zrušit oddělení, která jim nepřinášejí dostatečné zisky, bez ohledu na jejich potřebnost pro nemocné.

V oblasti vztahu k přenosu byznysu do zdravotnictví jsem zastáncem názoru, že bezhlavé uplatňování tržního principu v medicíně a ve vědě je naprosto scestné a chybné.

Dnes je neočkovat děti „moderní“ trend. Vy jste viděl neočkované populace v terénu, působil jste snad na všech kontinentech. Tady však lidé mají pocit, že se nás nemoci netýkají. Je očkování základem prevence?

Očkování je bezpochyby základem prevence řady infekčních nemocí. V tomto směru kritizují, že dnes je dovoleno rodičům, aby sami rozhodovali o tom, zda bude jejich potomek proti některým nálezům očkovan nebo ne. Vycházím přitom z imunologických i epidemiologických znalostí a praxe: Existuje totiž tzv. skupinová imunita („herd immunity“), vyjádřená procentem proočkovaných, a tedy imunních jedinců proti určité infekci v populaci nebo v populačním celku. Tato hodnota je pro různé nákazy různá a označuje hranici možnosti vzniku epidemie. Je-li toto procento dostatečně vysoké, je s vysokou pravděpodobností vyloučeno, aby vznikla epidemie. Klesne-li, pak toto nebezpečí nastává. Pokud by tedy vznikly velké skupiny dětí, které by nebyly na základě nerozumného rozhodnutí rodičů očkované, otevřely by nebezpečí epidemie nejen pro celou populaci, ale i pro sebe samy. Čili se to může obrátit přímo proti těmto rodičům. Argumentovat reakcí na očkování se nevyplácí.

Stál jste u zrodu registru dárců kostní dřeně v zemích východního bloku. Jak dnes situace s registrem vypadá? Měli jsme velmi dobrou centrální registraci, centrálně řízené zdravotnictví, které se teď rozpadá...

Pokud budu mluvit o registru dárců kostní dřeně, jsme na tom v tomto směru poměrně dobře. Že se nám podařilo s dr. E. Ivaškovou v IKEM založit první registr dárců kostní dřeně v zemích bývalého sovětského bloku, byl významný krok vpřed. Dosažením molekulární úrovně (tzv. „high level resolution“) při laboratorní typizaci buněčných znaků HLA u dárců a příjemců transplantátů jsme se zařadili mezi kvalitní světová transplantáční centra. Základním požadavkem, aby byla transplantace kmenových buněk z kostní dřeně úspěšná, je maximální možná shoda mezi dárcem a příjemcem, dosažitelná pouze typizací znaků HLA na molekulární úrovni. Jinak hrozí vážné nebezpečí, že kmenové buňky příjemce zahubí. Znaky HLA představují v současné době nevyčísitelnou variabilitu, takže je nutné hledat maximální shodu v mezinárodní síti registrů. V r. 2005 jsme byli pozváni jako první stát mimo USA do Minneapolisu na výroční *Council Meeting of the National Marrow Donor Program*, abychom prezentovali nikoli běžné setkání dárce a příjemce kostní dřeně. Realizovali jsme totiž setkání dvou českých mladých příjemců vyléčených z leukémie transplantací kmenových buněk od dvou dárců z USA. Vydobili jsme si obrovskou reputaci,

v auditoriu bylo okolo 1000 odborníků na transplantáční imunologii z 38 států světa. Bylo to mimořádné uznání světové úrovně naší transplantáční imunologie.

Jste také „otcem československé imunologie“ – zasloužil jste se o ni jako o samostatný obor ve zdravotnictví a na lékařských fakultách, v neposlední řadě jste celoživotním organizátorem vědeckého života, a to bylo důvodem, proč vám bylo uděleno i státní vyznamenání...

Jsem moc rád, že se mi během života podařilo prosadit imunologii, uplatňovat systémovou práci ve vědeckém výzkumu, v laboratoři i v terénu a nemocnici, se studenty i hotovými lékaři, a hlavně ve velké míře to, čemu se říká organizace vědeckého života. Mám na mysli i způsob, jakým se jednotliví pracovníci vzdělávají, jakým se pro vědeckou práci získává popularita a jakým postupem se uskutečňuje další vzdělávání právě v oblasti medicíny, ve které jsem celou tu dobu pracoval. Při své cestě odborným životem jsem se setkal s přátelským přístupem, s nezájmem nebo dokonce překážkami, jako když jsem např. v 60. letech odmítl nabízené členství v KSČ. Co se týče imunologie, povedlo se mi zorganizovat 22 pracovních imunologických konferencí u nás, které jsem zahájil v roce 1975, tedy v době, kdy byla maximálně omezena jakákoli účast na kongresech v zahraničí. Na těchto konferencích se naši mladí vědeckí pracovníci učili prezentovat své výsledky a diskutovat nejnovější poznatky. Za zmínku stojí, že jsem byl jako jediný ze střední a východní Evropy vybrán a po dobu 12 let pracoval jako člen tzv. Steering Committee v organizaci EuroTransMed, což bylo postgraduální vzdělávání lékařů cestou televizního vysílání z Londýna. Vysílalo se pro celou Evropu a severní Afriku a jsem rád, že se mně podařilo v interaktivním vysílání uplatnit dva profesory z Česka, a to jako jediné vědce z bývalého sovětského bloku.

Kdybyste mohl jako sudička něco popřát české medicíně, vědě, lidem, co by to bylo?

Přál bych si (používám kondicionál!), aby nám vyrůstala nová a průrazná vědecká generace, aby se pro ni vytvářely dobré životní i pracovní podmínky, aby v Radě vědeckých společností ČR vládlo i nadále tak příznivé pracovní a kolegiální ovzduší, aby dosavadní velmi přátelská a dělná spolupráce s vedením AV ČR i nadále úspěšně pokračovala, aby v Radě pro vědu a výzkum ČR seděli jen rozumní odborníci se světovým rozhledem, abychom nemuseli být svědky neracionálních až škodlivých rozhodnutí ve zdravotnictví, aby...

MARINA HUŽVÁROVÁ

FOTO: WWW.SXC.HU

MÍŠA MÁ NA KONTĚ 10 000 OPERACÍ LEKSELLOVÝM GAMA NOŽEM

K nejdokonalejším lékařským nástrojům pro operace mozku dodnes patří Leksellův gama nůž, jehož prototyp v šedesátých letech 20. stol. zkonstruoval švédský neurochirurg prof. Lars Leksell. Ve světě jich je nyní v provozu 259, ovšem ten pražský s výrobním číslem 37 – osmý v Evropě – má nesporně nejzajímavější a nejpohnutější historii. Byl totiž zakoupen z výtěžku celonárodní sbírky, která svým rozsahem a dynamikou předčila zřejmě i proslulou sbírku po požáru Národního divadla v Praze v roce 1881.

Leksellův gama nůž je bezpochyby jedním ze symbolů změn, které nastaly po listopadu 1989. Zakoupila jej Nadace Charty 77 z peněz vybraných mezi občany tehdejšího Československa v rámci humanitární sbírky na KONTO MÍŠA. Tato nadace je také jeho vlastníkem. Peníze sbírali např. věřící v kostelech, školy, starostové, ředitelé podniků, přispěly domovy důchodců a organizace, velkými částkami též generální ředitelé podniků či továren. Na sbírku fakticky nepřispěl československý stát. „Poté, co LGN začal operovat, mně navrhl tehdejší ministr zdravotnictví, aby Nadace Charty 77 předala Leksellův gama nůž do vlastnictví státu, protože si na něj Čechoslováci vlastně nasbírali. Naštěstí to Nadace neudělala a 20tunový lékařský přístroj chrání – jako kdysi středověký Golem – nemocnici před pochybnými reorganizacemi a tunelováním,“ vzpomíná František Janouch, předseda Nadace Charty 77. Sběrka vznikla a probíhala spontánně; lidé měli radost z politických změn a nabyté svobody, měli chuť se angažovat, něco dobrého udělat – a zázračný nůž, který dokáže operovat mozek, aniž je nutno otevřít lebku, zaujal a získal sympatie nejen prostých občanů. Značně pomohl i dokumentární film *Neobyčejný nůž*. Dramatická „krvavá“ operace na mozku a zákrok s pomocí LGN pomohly přesvědčit miliony našich občanů. Známy český neurochirurg prof. Eduard Zvěřina řekl, že gama nůž přenesl neurochirurgii jakoby na kouzelném létajícím koberci daleko, daleko do budoucna.

V nemocnici Na Homolce byl první pacient operován 26. října 1992. Na začátku se sice objevily pochybnosti, zda bude tato technologie využita, nyní je však jasné, že se na tehdejší dobu astronomická investice vyplatila. Během letošního května zde bude totiž ošetřen již desetitisíc pacient. Při této příležitosti se 6. května 2009 v Nemocnici Na Homolce uskutečnila konference, která shrnula zkušenosti s touto léčbou a nastínila možnosti jejího dalšího rozvoje. Mezi čestnými hosty nechyběl iniciátor tohoto projektu profesor František Janouch,

pozdán byl též bývalý prezident Václav Havel, který do sbírky přispěl částkou spojenou s jednou ze svých čestných cen.

Leksellův gama nůž ošetří každý rok na osm set pacientů, což dalece překračuje původní předpoklady. Lze jej využít k cílené radiační léčbě více než 30 diagnóz, především nitrolebních zhoubných i nezhoubných nádorů a cévních malformací, a k ovlivnění některých funkčních onemocnění centrální nervové soustavy – například neuralgie trojklanného nervu. Okruh indikací pro tuto miniinvazivní a maximálně šetrnou léčbu se neustále rozrůstá. Příkladem takového rozšíření může být terapie očních onemocnění, zejména očních nádorů, ale i pokročilého glaukomu.

Pražský Leksellův gama nůž patří mezi první z 259 klinik na světě nejen podle počtu provedených zákroků, ale i co se týče šíře diagnostického záběru a výsledků léčby. V některých oblastech dokonce provádí pionýrský výzkum nových léčebných postupů. Zásahu na tom má zkušený a obětavý tým lékařů a radiologů, který tento unikátní přístroj obsluhuje. ■

*Z podkladů Františka Janoucha
-red-*

ROLE REGIONŮ VE VÝZKUMNÉ POLITICE

Regiony sehrávají v Evropské unii důležitou roli, a to nejen z pohledu kohezní politiky. Jsou také významným článkem, který přispívá k efektivnějšímu propojování nejrůznějších finančních mechanismů – od národních programů, přes nástroje kohezní politiky až po rámcové programy. Tohoto tématu se také týkal workshop Regiony znalostí a Lisabonská strategie, který se uskutečnil 1. dubna 2009 v Bruselu.

V rámci českého předsednictví v Radě EU uspořádala tento workshop Česká styčná kancelář pro výzkum a vývoj v Bruselu (CZELO) ve spolupráci s Jihomoravským krajem a ostatními třinácti českými kraji. Dvouhodinový workshop doplnily bannerová výstavka a investors café.

Workshop zahájil velvyslanec České republiky v Belgii Vladimír Müller, který přivítal na 170 účastníků a pohovořil o důležitosti zapojování ČR do mezinárodních projektů a efektivního využívání synergií nejrůznějších finančních nástrojů. Poslanec Evropského parlamentu Jan Březina ve svém příspěvku označil regiony za mediátory investic do výzkumu, vývoje a inovací. Regiony by podle něj měly stanovit jako jednu ze svých priorit podporu inovací a podnikání,

a snažit se tak zvýšit znalostní základnu. Ačkoli má Evropská unie podle tzv. Ahovy zprávy výsledky v oblasti výzkumu a vývoje srovnatelné s USA, zaostává hlavně ve využití těchto výsledků pro inovace, a tudíž v uvedení výrobků na trh; i v tomto ohledu mohou regiony sehrávat důležitou roli. Europoslanec také kriticky podotkl, že politici (včetně regionálních) na úrovni Evropské unie Lisabonskou strategii a její cíle schvalují, když však přijde na její implementaci v regionech, jejich odhodlání pokulhává. Je proto důležité změnit přístup, a to zejména v období ekonomické krize, kdy je třeba dbát, aby se nesnižovaly investice do VaV a inovací.

Zástupkyně Generálního ředitelství EK pro regionální politiku Denisa Perrinová se zaměřila na roli ko-

*Zleva:
Jakub Dürr,
Miloš Šifalda,
Denisa Perrinová,
Jan Březina,
Jean-David Malo,
Vladimír Müller*

hezní politiky a úlohu regionů. Zdůraznila flexibilitu operačních programů v dnešní ekonomické a hospodářské krizi, kdy je možné pružně měnit výzvy tak, aby lépe odpovídaly současné situaci a možnostem jejího řešení. Kohezní politika se tak stává klíčovou součástí *Plánu hospodářské obnovy EU*, který Evropská komise představila koncem minulého roku. Denisa Perrinová vyzdvihla také fakt, že Evropská komise navýšila své zálohové platby, aby zvýšila cash flow, a umožnila tak „chytré“ investice – tj. investice do výzkumu, vývoje a inovací či efektivních energií.

Ředitel oddělení Regiony znalostí/Výzkumný potenciál Generálního ředitelství EK pro výzkum Jean-David Malo představil oba programy, jejich poslání a nutnost propojování finančních zdrojů a vytváření synergií. Podle jeho názoru je ve vědě a výzkumu dostatek peněz, které se však distribuují neefektivně. Je nutné se zaměřit na vytváření synergií a možnosti jejich kombinování. Všechny regiony EU by se měly soustředit na přechod na znalostní regiony, a výzkum a vývoj tak zařadit mezi priority svého rozvoje. Za tímto účelem vydala EK *Praktického průvodce možností podpory výzkumu a inovací*, který by měl být letos přeložen i do českého jazyka a jenž popisuje možnosti podpory na konkrétních příkladech. Oddělení Jean-Davida Malo připravuje pro tento rok též další publikaci, jež obsahuje úspěšné příklady propojování finančních nástrojů na konkrétních projektech. K dispozici bude během léta.

Za Výbor regionů vystoupil Krzysztof Nowaczek, který je současně i členem Lisabonské monitorovací platformy. Výbor regionů se rozhodl obnovenou Lisabonskou strategií podpořit pomocí nástroje, jenž zprostředkuje výměnu informací evropským regionům a městům a zároveň poslouží jako komunikační kanál směrem k Evropské komisi. Za tímto účelem se ustanovila Lisabonská monitorovací platforma, která představuje 112 regionů. Jejím hlavním cílem je monitorovat pokrok v krajích a přispívat k vytváření synergií v propojování finančních nástrojů. Z monitorovací zprávy platformy vyplývá, že výzkum a inovace jsou důležitou součástí regionální politiky, i když nejsou hlavními nástroji implementace Lisabonské strategie.

Za českou stranu představil náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy Jakub Důrr priority českého předsednictví a zejména cíle Operačního programu *Výzkum a vývoj pro inovace*, který je důležitým zdrojem financí pro vytváření výzkumných

infrastruktur. Michal Kostka z Jihomoravského inovačního centra pro změnu informoval o podpoře VaV v regionu a regionální inovační strategii. Poskytl tak obecnější návod, jak výzkum a inovace efektivně začlenit do regionální strategie. Závěrem workshopu vystoupila Táňa Perglová z kanceláře CZELO, jež shrnula významné projekty v jednotlivých českých regionech. Důraz kladla zejména na propojování strukturálních fondů a 7. rámcového programu na reálných příkladech.

Na bannerové výstavce se každý kraj prezentoval pomocí výsledku výzkumu či inovace. Zatímco např. Moravskoslezský kraj vsadil na EURO 5 – jediný vzduchem chlazený motor na světě, který splňuje uvedenou emisní normu vstoupivší v platnost v říjnu příštího roku –, Královéhradecký kraj představil dva stenty firmy Ella, z nichž jeden je biodegradabilní. Výstava měla sice jednotný ráz, zároveň ale respektovala specifika regionů a jasně demonstrovala, že ČR je v oblasti výzkumu, vývoje a inovací partnerem na světové úrovni.

V rámci investors café představily jednotlivé regiony svůj výzkumný potenciál, a to nejen pomocí propagačních materiálů, ale i konkrétních výsledků výzkumu. Jihočeský kraj prezentoval rastrové sklo využitelné ve střešních a fasádních konstrukcích budov, Plzeňský kraj představil Katedru kybernetiky Západočeské univerzity a její výsledky v oblasti hlasové komunikace umělé inteligence.

Ačkoli byl seminář součástí cyklu *Czech Reg Days* organizovaného českými kraji v Bruselu, jako jediný se zaměřoval na roli regionů ve vědeckovýzkumné politice. Česká republika se tak ukázala jako inovativní země, která zásadním způsobem přispívá k rozvoji VaV. ■

TÁŇA PERGLOVÁ,
CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel
Technologické centrum AV ČR

JIHOMORAVSKÝ PROGRAM PRO ŠPIČKOVÉ VĚDCE

South Moravian Region

Jihomoravský kraj otevírá ve spolupráci s Jihomoravským centrem pro mezinárodní mobilitu, z. s. p. o., nový dotační program SoMoPro – South Moravian Programme for Distinguished Researchers. Jeho cílem je přispět k zapojení jihomoravských vědecko-výzkumných pracovišť do světového výzkumu. V rámci programu budou financovány pobyty zahraničních špičkových vědců a českých špičkových vědců působících v zahraničí na veřejných vědecko-výzkumných institucích v regionu.

SoMoPro
– nové grantové
schéma
pro příchod
zahraničních
vědců
a reintegraci
českých vědců
do veřejných
vědecko-
výzkumných
institucí
v Jihomoravském
kraji

V první fázi je SoMoPro plánován na čtyři roky s celkovým rozpočtem 3,88 mil. eur. Jihomoravský kraj podal žádost o jeho kofinancování ze 7. rámcového programu pro vědu a výzkum Evropské komise, programu *People* (Akce Marie Curie), a to ve výši 1,55 mil. eur. Po pozitivním vyhodnocení dotačního programu Evropskou komisí byl SoMoPro oficiálně zahájen 1. dubna 2009. V rámci něj budou vyhlášeny dvě výzvy k podávání žádostí o grant, první z nich začne v polovině června 2009. Žádosti o dotaci, jež následně zhodnotí mezinárodní evaluátoři, mohou podávat příchozí vědci přírodovědeckých a technických oborů ve spolupráci s hostitelskou vědecko-výzkumnou institucí, která sídlí v Jihomoravském kraji. V rámci programu budou otevřena dvě grantová schémata, pro příchod zahraničních vědců a pro reintegraci vědců českých. V případě zahraničních badatelů zahrne finanční příspěvek náklady na mzdu vědce, mobilitu a cestovní náklady, vědeckou činnost a příspěvek na režijní náklady výzkumné instituce. V případě reintegrovaných českých vědců bude finanční příspěvek obsahovat náklady na mzdu vědce, příspěvek na vědeckou činnost a na režijní náklady vědecké instituce. O grant může požádat pracoviště veřejné vědecko-výzkumné instituce se sídlem v JMK a vědec, který je držitel titulu Ph.D. nebo má

alespoň čtyři roky praxe ve vědě a výzkumu. Půjde o dlouhodobé pobyty vědce v regionu, a to na dobu jednoho až tří let. Více informací o vstupních podmínkách i celém programu je k dispozici na <http://www.jcmm.cz/en/somopro.html>.

Program SoMoPro, který je realizován v rámci Regionální inovační strategie JMK – RIS 3 (www.ris3.cz), navazuje na projekty vědecko-výzkumných institucí v JMK, které plánují rozšíření a zkvalitnění vědecko-výzkumných kapacit v kraji; např. ICRC (Mezinárodní centrum klinického výzkumu – navázání spolupráce s prestižní Mayo Clinic v oblasti výzkumu, prevence, diagnostiky a léčby nádorových onemocnění) nebo CEITEC (Středoevropský technologický institut – výzkum a vývoj v oblastech biotechnologií a pokročilých materiálů a technologií). ■

diagnostiky a léčby nádorových onemocnění) nebo CEITEC (Středoevropský technologický institut – výzkum a vývoj v oblastech biotechnologií a pokročilých materiálů a technologií). ■

LIBUŠE CHLÁDKOVÁ,
Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu

JIHOMORAVSKÉ CENTRUM
PRO MEZINÁRODNÍ MOBILITU

JIHOMORAVSKÉ CENTRUM
PRO MEZINÁRODNÍ MOBILITU

LIDSKÁ PRÁVA V KRIZI

Hospodářská krize začíná mít dopad na naplňování lidských práv nejen ve světě, ale i v České republice. Česká koalice Social Watch proto ve spolupráci s Centrem globálních studií (společné pracoviště Filosofického ústavu AV ČR a Univerzity Karlovy) uspořádala 1. dubna 2009 seminář při příležitosti prvního českého vydání mezinárodní zprávy Social Watch, která pojednává o aktuálním stavu sociálních práv a práv žen.

Mezinárodní zpráva *Odpověď zní: lidská práva* obsahuje národní a mezinárodní srovnání statistických údajů o ekonomické, politické, sociální a lidskoprávní situaci a také o dopadech ekonomické krize. Organizace *Social Watch* je mezinárodní lidskoprávní síť, která vznikla v roce 1995 a v současnosti k ní patří více než 700 organizací ze 70 zemí světa. Ustavila se s cílem nezávislého sledování dodržování závazků přijatých na konferenci Organizace spojených národů o sociálním rozvoji v roce 1995 a *Konferenci o ženách* v témže roce. Na těchto konferencích odborníci poprvé definovali odstranění chudoby a rovnost pohlaví jako společný celosvětový cíl. *Social Watch* vydává každoroční výroční zprávy o vývoji a nedostacích v boji proti chudobě a za rovnost mužů a žen (většina lidí žijících v chudobě jsou ženy). Výroční zprávy se staly první stálou monitorovací iniciativou v oblasti sociálního rozvoje a rovnosti pohlaví na národní úrovni a poprvé spojily tato dvě témata v nadnárodním měřítku.

Propojení národních a globální úrovně hraje významnou roli rovněž při vytváření indexů a statistických srovnání, které poskytují srovnatelné mezinárodní informace a makroperspektivu a zároveň nabízejí údaje o situaci v jednotlivých zemích. *Social Watch* vytvořila alternativní ukazatele pro měření vývoje (zlepšování nebo zhoršování) situace v oblasti rovnosti mužů a žen (Gender Equity Index) a uspokojování základních lidských potřeb (Basic Capability Index – BCI). Výroční zpráva *Social Watch* se stala standardním zdrojem informací jak pro nevládní organizace a politickou sféru, tak pro akademické kruhy. *Social Watch* úzce spolupracuje s OSN a v současné době se také podílí na práci Komise expertů OSN, jež pod vedením Josefa Stiglitze analyzuje globální hospodářskou krizi a na-

vrhuje reformy mezinárodního monetárního a finančního systému.

Semináře, který se při příležitosti českého vydání zprávy konal v Centru globálních studií, se jako hlavní host zúčastnil koordinátor celé mezinárodní sítě *Social Watch* Roberto Bissio z Ústavu pro třetí svět (Montevideo, Uruguay). Ve svém příspěvku zdůraznil tezi, kterou napsal v úvodu zprávy – v úsilí o rozvoj a při řešení globální ekonomické krize musí být „lidská práva výchozím bodem a nikoli nějakým vzdáleným budoucím cílem“. Proto je zapotřebí, aby opatření přijímaná při řešení krize neopomíjela situaci chudých a žen ve světě. Krize může být šancí, pokud se podaří nastavit globální politickou a ekonomickou architekturu spravedlivěji, než tomu bylo dosud. ■

*TOMÁŠ TOŽIČKA, Česko proti chudobě,
JIŘÍ SILNÝ, Ekumenická akademie,
MAREK HRUBEC, Centrum globálních studií
při FLÚ AV ČR, v. v. i., a FF UK,
a HANA MAŘÍKOVÁ, Oddělení gender
a sociologie SOÚ AV ČR, v. v. i.*

**Zprava:
Marek Hrubec
z Centra
globálních studií,
Tomáš Tožička
z organizace
Česko proti chudobě
a Roberto Bissio
z Ústavu
pro třetí svět**

100 LET OD NAROZENÍ
JULIE NOVÁKOVÉ

Letošního 9. března jsme si připomněli 100. výročí narození významné klasické filoložky, odbornice v oblasti studia a edice díla Jana Amose Komenského a překladatelky z klasických jazyků doc. Julie Novákové. Ačkoli byla v několika oborech průkopnickou osobností a dosáhla i určitého uznání, její životní osudy rozhodně nepatří k těm jednoduchým.

Julie Nováková absolvovala Dívčí reálné gymnasium E. Krásnohorské, poté studovala klasickou filologii a češtinu na filozofické fakultě Karlovy univerzity. Pedagogické působení na pražských gymnáziích musela v době německé okupace ukončit. Vedle překládání stálo v počátcích její vědecké dráhy setkání s Pražským lingvistickým kroužkem; jeho vlivy mohla později využít zejména ve svých studiích versologických a literárněvědných.

Poválečná léta přivedla Julii Novákovou v roce 1948 do Olomouce, kde na Palackého univerzitě přednášela klasickou filologii a starověké dějiny; zde se o rok později habilitovala a roku 1954 byla jmenována docentkou. Avšak koncem 50. let byla klasická filologie v Olomouci zrušena. Julie Nováková sice tou dobou již spolupracovala s pražskou Karlovou univerzitou na antologii z pramenů k dějinám antického Řecka a Říma, jež vyšla ve dvou svazcích pod titulem *Antika v dokumentech*, ale místo (snad i slíbené) pro ni nakonec na pražské katedře věd o antickém starověku nebylo.

V této situaci dostala nabídku prof. Jaromíra Bělíče redigovat latinské spisy v rámci souborného vydání díla J. A. Komenského, čímž se otevřela další významná etapa v životě Julie Novákové – od vědecko-pedagogického působení na univerzitě přešla k vědecké a ediční práci v tehdejší ČSAV a od antického starověku k neolatinickým studiím, konkrétně od antických básníků a historiků do světa latinského humanismu a Jednoty bratrské. V roce 1961 nastoupila do Sekretariátu redakční rady pro vydávání díla J. A. Komenského při Ústavu pro jazyk český ČSAV a v témže roce získala vědeckou hodnost doktorky věd na základě obhajoby práce *Umbra*, v níž se věnovala sémantickému rozboru tohoto výrazu v dílech římských básníků. To už se ale Jan Amos Komenský a jeho intelektuální svět stal hlavním tématem jejího vědeckého života.

Ke své předchozí badatelské tematice se vracela už jen příležitostně, publikovala ještě např. versologické studie nebo upravovala a připravovala k vydání některé své překlady; i ty, jež prvně vyšly až v posledních dvou desetiletích jejího života (např. Persiovy *Satiry*), měla patrně rozpracované delší dobu a pro tisk je dokončila, teprve když se naskytla příležitost k vydání. V ČSAV působila Julie Nováková do roku 1973, kdy odešla do důchodu; odcházela však z Pedagogického ústavu J. A. Komenského, kam byla ediční komeniologická skupina – po přeměně na Kabinet pro vydávání díla J. A. Komenského ještě v rámci Ústavu pro jazyk český – převedena během roku 1971 (z důvodů spíše personálních a politických, třebaže pod rouškou vědecky žádoucího spojení komeniologických pracovišť v rámci ČSAV). I po odchodu zůstala Julie Nováková vůdčí osobností především pro oblast edice latinských spisů J. A. Komenského. Vedle vlastní ediční práce zpracovávala komeniologická témata a v neposlední řadě také vychovávala mladší spolupracovníky, s nimiž ochotně a obětavě konzultovala jejich ediční i ostatní badatelské aktivity.

Oddělení pro studium a edici díla J. A. Komenského Filosofického ústavu AV ČR, v. v. i., uspořádalo k jubileu Julie Novákové seminář ve vile Lanna, na němž si hlavně klasičtí filologové a komeniologové připomněli její vědecký i lidský odkaz. V první části semináře představil Julii Novákovou jako autorku paměti T. Motlíček, její působení v Pražském lingvistic-

kém kroužku shrnul P. Čermák, literárně historické práce věnované antické literatuře zhodnotila E. Kuťáková. Překlady antických básníků ve spojení s versologickou problematikou se ve svém příspěvku zabýval M. Bažil. Druhá část semináře byla věnována působení Julie Novákové v komeniologii: souhrnně se její ediční i badatelské komeniologické činnosti věnoval ve svém příspěvku M. Steiner; některá dílčí témata poté zpracovali J. Beneš (studium a edice rukopisu *Clamores Eliae*), V. Urbánek a V. Schifferová (komeniologická korespondence J. Novákové).

Julie Nováková zůstává autorkou významných a u nás nepřekonaných literárněvědných prací o římském básnictví, zakladatelskou osobností souborné edice *J. A. Comenii Opera omnia – Dílo J. A. Komenského* a rovněž stále nedostiženou představitelkou filologické větve komeniologie. Vedle již uvedených prací připomeňme dvě knižní publikace, a sice *Devět kapitol o takzvaném stříbrném věku římské slovesnosti* a knihu shrnující a završující její studia díla J. A. Komenského *Čtvrt století nad Komenským*. Novákové studie vycházely v řadě časopisů, především v *Listech filologických*, *Acta Comeniana* a *Studia Comeniana et historica*, ale také např. ve *Zprávách Jednoty klasických filo-*

logů. Julie Nováková patřila k osobnostem, jež si záměrně vytyčují náročné a obtížné úkoly; mezi jejími překlady z antických literatur k nim patří především Persiovy *Satiry*, v komeniologii už zmíněná edice rukopisu *Clamores Eliae*, který jako první kompletně spíše rozluštila než přečetla. Tyto úkoly zvládala s příkladnou vědeckou akribií. Přitom neokázale prosazovala důstojné postavení ženy v české vědě. ■

MARTIN STEINER,
Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.

SYSTÉM DORJE OTEVÍRÁ NOVÉ MOŽNOSTI V OBLASTI NANOSTRUKTUR

**Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.,
uspořádal 19. března 2009 seminář
o novém výpočetním systému SGI®
Altix® ICE 8200 a o aplikacích,
které na něm budou spouštěny.**

**Systém pojmenovaný Dorje,
což je tibetský výraz pro rituální žezlo,
je určen pro výpočty v oblasti fyziky
pevných látek. Ty se dosud prováděly
na heterogenní výpočetní farmě Goliáš
s celkem 480 výpočetními jádry
sdílenými s dalšími projekty.**

**Farma Goliáš propojuje servery gigabitovým ethernetem, a není proto ideální pro
paralelní výpočty, které vyžadují rychlou komunikaci mezi procesory v různých serverech.**

FOTO: LUDEK SVOBODA, AKADEMICKÝ BULLETIN

**Na semináři mj.
vystoupili
Jan Řídký, ředitel
Fyzikálního
ústavu AV ČR
(vpravo),
Jana Uhlířová,
administrátorka
systému,
a Jiří Chudoba,
vedoucí
Výpočetního
střediska FZÚ
AV ČR.**

Nový systém sestává ze 64 výpočetních serverů, které jsou propojeny výkonnou sítí InfiniBand a třemi řídicími servery pro správu a přístup uživatelů. Každý výpočetní uzel systému je osazen dvěma procesory Intel® Xeon® Quad-Core E5420 se čtyřmi jádry s pracovní frekvencí 2.50 GHz a 8 GB RAM. Celkem je tedy pro samotné výpočty k dispozici 512 výpočetních procesorových jader.

Servery jsou bez lokálních disků a sdílejí výkonné datové pole SGI® InfiniteStorage 220 s diskovým prostorem 6 TB, jež zajišťuje operační prostor pro jednotlivé pracovní uzly, instalaci programů a data uživatelů. S aktuálním reálným výkonem 4.2 TerraFlops patří tento systém mezi nejvýkonnější výpočetní zařízení pro vědecké výpočty v ČR.

Zvyšování výkonu výpočetních systémů a pokrok v rozvoji realistických numerických simulací na mikroskopické úrovni staví numerické experimenty do role významných technik, které hledají nové materiály pro budoucí aplikace. Numerické simulace pomáhají vyhledávat nejlepší kandidáty pro technologickou přípravu. Příkladem tohoto typu výzkumu je magnetismus uměle vytvořených struktur. Vědci ve Fyzikálním ústavu hledají materiály s neobvyklými

magnetickými vlastnostmi pro budoucí aplikace, materiály, které se v přírodě nevyskytují, ale lze je připravit moderními technologiemi. Takový typ výzkumu se výrazně urychlí právě na nově dostupném systému SGI Altix ICE 8200. Jde o velmi perspektivní výzkum v oblasti, za kterou byla v roce 2007 udělena Nobelova cena za fyziku. Další oblastí výzkumu prováděnou na systému Dorje bude studium transportu elektronu v nanostrukturách

a atomárních manipulací pro řízené vytváření nanostruktur požadovaných vlastností. Studium by mělo přispět k návrhu nových hybridních nanostruktur určených pro novou generaci nanosensorů, nanoelektroniky a optoelektroniky.

Systém Altix ICE 8200 financovala Grantová agentura Akademie věd ČR v rámci programu Nanotechnologie pro společnost, projekt *Funkční hybridní nanosystémy polovodičů a kovů s organickými látkami* (KAN400100701), a Grantová agentura České republiky, projekt *Nečistoty a defekty v magnetitu* (202/08/0541). Provoz systému je podporován z prostředků Fyzikálního ústavu AV ČR. ■

JIŘÍ CHUDOBA,
Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.

FOTO: ARCHIV FZÚ

KATALOG ILUMINOVANÝCH RUKOPISŮ STRAHOVSKÉ KNIHOVNY

FOTO: JAN PAŘEZ, STRAHOVSKÁ KNIHOVNA

V historických sálech Strahovské knihovny se 6. března 2009 uskutečnila prezentace Katalogu iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny, kterou připravili dr. Pavel Brodský, vedoucí Oddělení pro soupis a studium rukopisů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., a dr. Jan Pařez, kurátor rukopisné sbírky Strahovské knihovny. Hosty na prezentaci přivítal strahovský opat P. Michael Josef Pojezdný, O. Praem.

Kostel Nanebevzetí P. Marie v Praze na Strahově v iniciále C z premonstrátského graduálu z let 1608–1611 (sign. DA I 5)

Nestor české kodikologie a předseda *Komise pro soupis a studium rukopisů* prof. Ivan Hlaváček v úvodních slovech projevil uspokojení nad úspěšně zvládnutým dílem a ocenil velkou erudici a píli tvůrců. O práci na katalogu krátce pohovořili oba autoři a vyslovili poděkování všem, kteří byli při vzniku publikace nápomocní. S proslovem vystoupil také ředitel Strahovské knihovny P. Evermod Gejza Šidlovský, O. Praem. Slova řečníků doplňoval hudební přednes renesančních polyfonních skladeb z rukopisů Strahovské knihovny v podání hudebního souboru *Ignitus*. Účastníci prezentace si také prohlédli výstavu zvětšených fotografických reprodukcí detailů nejvýznamnějších iluminovaných rukopisů knihovny.

Obsahem prezentovaného katalogu je souborné zpracování iluminovaných rukopisů knihovny Královské kanonie premonstrátů v Praze na Strahově, tj. rukopisů, které obsahují malířskou figurální nebo ornamentální výzdobu bez ohledu na její rozsah, slohové pojetí a kvalitu. Za úvodním pojednáním následuje stať o vzniku a vývoji rukopisného fondu Strahovské knihovny a poté souhrnný přehled iluminovaných rukopisů s upozorněním na specifika analyzovaného souboru. Autoři do katalogu zařadili celkem 97 iluminovaných rukopisů a zlomků včetně dobře známých i doposud opomíjených památek. Z chronologického hlediska se jedná o rukopisy od 10. století do první čtvrtiny 17. století.

Jelikož jde o specializovaný katalog, jeho těžiště spočívá v popisu iluminované složky rukopisů; kodikologický a textový popis autoři poněkud zestručnili. Umělecko-historický popis je u každého rukopisu tvořen ze dvou částí. V první nalezneme soupis ikonografických schémat včetně iniciál, do nichž jsou scény zasazeny. Zvlášť autoři uvádějí výčet ornamentálních a kaligrafických iniciál a bordur a heraldickou výzdobu. Sumárně zmiňují drobné ornamentální a kaligrafické iniciálky. Druhá část obsahuje umělecko-historický rozbor iluminované vý-

zdoby; závěr každého záznamu tvoří soupis literatury pojednávající zejména o výtvarné složce rukopisu. Velké množství barevných obrázků v textu i v příloze názorně doplňuje umělecko-historickou analýzu.

Práce poskytuje základní informaci badatelům v oblasti historie, pomocných věd historických, dějin umění, kulturních dějin, teologie, liturgiky i dalších vědeckých disciplín. Jejím nezanedbatelným přínosem je fakt, že obsahuje vedle rukopisů známých i památky doposud neznámé či známé jen nedostatečně. Cizojazyčné resumé a ikonografický rejstřík umožňují pracovat s katalogem i zahraničním badatelům, což přispěje k uvedení české knižní malby – v cizině známé zatím pouze rámcově – do evropských souvislostí. Katalog tudíž jako základní pomůcka problematiku nevyčerpává, naopak ji otevírá; smyslem totiž je, aby se stal východiskem k dalšímu bádání. ■

MARTINA JERÁNKOVÁ,
Oddělení pro soupis a studium rukopisů,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Zleva: Jeden ze spoluautorů Pavel Brodský, druhý spoluautor Jan Pařez a prof. Ivan Hlaváček, předseda Komise pro soupis a studium rukopisů

FOTO: STANISLAV PETR, ARCHIV MÚA

FOTO: STANISLAV PETR, ARCHIV MÚA

FOTO: MARTINA JERÁNKOVÁ, ARCHIV MÚA

RECEPCE DVORSKÉ KULTURY V Č RANÉHO A VRCHOLNÉHO STŘED

Dvorská kultura ve středověku je nejčastěji spojovaná s pojmy rytířství a kurtoasie. Oba fenomény se v našich zemích výrazně projevily zvláště ve 13. století a nejčastěji jsou spojovány s pořádáním rytířských turnajů, přednesem milostné poezie či tvorbou epických románů o dobrodružných cestách rytířů kulatého stolu. Tyto projevy ale tvořily jen vrchol životního stylu nejvyšších společenských vrstev, o nichž nám barvitě vyprávějí kronikářské záznamy. Recepce tehdejší módy, která k nám proudila přes německé země z Francie, nacházela vlastní podmínky pro rozvoj především na dvorech posledních přemyslovských králů.

Zájem o výzkum panovnických či obecně vladařských dvorů a rytířské kultury je v rámci historické vědy patrný zejména v západoevropské (francouzské a německé) historiografii. Přestože v domácí literatuře nalezneme dílčí studie ke dvorské problematice již od sedmdesátých let minulého století, nebyl fenomén panovnického dvora a jeho kultury ve středověku doposad uceleně zhodnocen. Rovněž výsledky zahraničních studií stav českého dvorského prostředí – s výjimkou doby Karla IV. – výrazně nehodnotí. Nejedná se přitom o problematiku, kde by našla uplatnění pouze klasická historická věda a příbuzné obory, jako jsou například archivní studia, dějiny umění nebo archeologie. Z hlediska badatelského přístupu je nutné využít též sociologie, antropologie i dalších společensko-kulturních věd. Představíme-li si dvůr v jednoduché definici, uvidíme hierarchicky organizované společenství v čele s vůdčí osobností – panovníkem. Současně jde o strukturovaný sociální organismus, jenž byl centrem vládní moci, správy země, reprezentace, kultury i umění. Vyznačoval se navíc zvláštními normami chování v rámci vnitřní i vnější komunikace a životního stylu. Vedle interdisciplinární spolupráce, kterou lze při studiu dvorského života uplatnit, vykazuje problematika nepřehlédnutelnou „nadčasovost“. Výsledky dosažené na tomto poli v širokém časovém rozmezí od dvorů faraónů, přes středověk a raný no-

vověk jsou srovnatelné například s informacemi, které máme k dispozici o fungování a organizaci dvora etiopského císaře z druhé poloviny sedmdesátých let dvacátého století. Na příkladu dvorské společnosti proto lze nejen ověřit, ale také nově formulovat například modelová schémata lidského chování, vývoje správních struktur a recepce kulturních vzorců.

Grantový projekt *Recepce dvorské kultury v českých zemích raného a vrcholného středověku* se z uvedených důvodů zaměřuje na studium vzniku a projevů dvorské kultury v českých zemích. Hlavní část výzkumu představuje sledování vývoje panovnického dvora a chování dvorské společnosti (dvořanů i služebnictva) do závěru přemyslovské epochy – tedy do počátku 14. století. Badatelský záměr řešitelů vymezují tři elementární metodické postupy. Výchozí je postižení strukturálně-personálního složení pražského přemyslovského dvora do roku 1306. Následuje společensko-reprezentativní charakteristika při hodnocení dějových souvislostí, která přibližuje běžné i sváteční dění dvorského života. Poslední je prostorové hodnocení ve vztahu k rezidenci nebo jinému sídlu či dvoru na cestách. Dvůr tak nesledujeme pouze jako centrum politické moci, ale také jako sociální systém ve vzájemné komunikaci na všech úrovních jeho hierarchie, kde se různou měrou profilují motivace jednotlivců a zájmy dvorských klik.

Na vrcholu pomyslné pyramidy dvora stál panovník obklopený rodinou. Jejich privátní život a domácnost tvořily jádro dvora jak v době všedních dnů, tak v průběhu zemských svátků a dvorských slavností. Výkon moci se odehrával na pozadí formálních pravidel, stále

DVORY A REZIDENCE VE STŘEDOVĚKU

Historický ústav AV ČR
Praha 2006

**Ředitelka
Historického
ústavu AV ČR
Svatava Raková
(uprostřed)
a Lenka Bobková
z Ústavu českých
dějin FF UK
zahajují
mezinárodní
vědecké kolokvium
Dvory a rezidence II.
18.–19. 10. 2007,
zleva Dana
Dvořáčková
(Praha).**

**Ředitel Archivu
hlavního města
Prahy
Václav Ledvinka
a Josef Žemlička
z Historického
ústavu AV ČR
zahajují
kolokvium Dvory
a rezidence III.
4.–5. 2. 2009.**

ESKÝCH ZEMÍCH OVĚKU

VŠECHNA FOTA: BLANKA ŠUBECOVÁ, HÚ

promyšlené symboliky a rituálů dotvářejících dvorský ceremoniál. Všední dny střídaly slavnostní okamžiky,

jež přinášely vrcholné chvíle v životě jednotlivce i celé společnosti. Moc, lesk a duchovní náboj dvora přitahoval nejen společenské elity, ale dával prostor vzdělancům, umělcům a nezřídka též jednotlivcům z nižších společenských vrstev. Vybrané způsoby, rytířské myšlenky a ideály ovlivňovaly dvorskou společnost, určovaly její kritéria, stávaly se zdrojem zábavy a stejně tak inspirací v mecenášství a umění. Zároveň také v modifikovaných formách prostupovaly do dalších vrstev společnosti, například k pražským měšťanům.

Vedle výzkumné práce řešitelů (Dana Dvořáčková-Malá a Jan Zelenka), která v roce 2010 vyústí v samostatnou monografii, bylo do grantového výzkumu začleněno diskuzní fórum na téma *Dvory a rezidence ve středověku*. Jedná se o mezinárodní kolokvia, která Historický ústav AV ČR, v. v. i., zorganizoval již v roce 2005. Na prvním kolokviu, na němž zazněly příspěvky 17 referentů, se jako spolupořadatel podílel Ústav českých dějin FF UK. Diskusní fórum tehdy u nás poprvé programově otevřelo prostor pro prezentaci badatelských výsledků se zaměřením na dvorskou a rezidenční problematiku ve středověkém období, a to nejen z českých zemí. Druhé zasedání v roce 2006, pod názvem *Skladba a kultura dvorské společnosti*, se již záměrně soustředilo na složení a projevy dvorské kultury panovnických, šlechtických a církev-

ních dvorů. Při dvoudenním zasedání zaznělo celkem 26 referátů – opět s mezinárodní účastí (bylo organizováno ve spolupráci s Ústavem českých dějin FF UK a Archivem hlavního města Prahy). Badatelské výstupy kolokvií publikovalo nakladatelství HÚ AV ČR v odborném vědeckém periodiku *Mediaevalia Historica Bohemica* (2006, 2008), v řadě *Supplementa*.

V pořadí třetí mezinárodní kolokvium *Dvory a rezidence ve středověku. Všední a sváteční život na středověkých dvorech* se již konalo v rámci grantového projektu a uskutečnilo se 4.–5. února 2009 pod záštitou HÚ AV ČR; opět ve spolupráci s Archivem hlavního města Prahy a Ústavem českých dějin FF UK. Na bohatě zastoupeném mezinárodním zasedání odborníci přednesli celkem 32 referátů. Vedle domácích účastníků se představili badatelé z Polska, Slovenska, Německa a Lucemburska. Kolokvium se tematicky orientovalo na všední a sváteční život na středověkých dvorech a ve čtyřech blocích obsáhlo problematiku mechanismů světské či duchovní moci v prostředí středověkého dvora, projevy dvorského ceremoniálu, úlohy vzdělanců a významu elit na dvoře i konkrétních slavností či všedního dění. Spektrum referátů představilo témata v celoevropském měřítku – na příkladech anglického či francouzského království, lucemburského vévodství, Svaté říše římské a polského, českého i uherského království.

Pro propagaci grantového projektu i diskuzního fóra mezinárodních kolokvií vznikly internetové stránky projektu v české, německé a anglické jazykové mutaci <http://www.dvory-a-rezidence.cz>. Představují nejenom celý grantový projekt obou řešitelů, ale informují také o připravovaných akcích, vydaných publikacích z minulých kolokvií, zpřístupňují výběrový seznam literatury a pramenů a vybrané články některých badatelů. Současně poskytují i odkazy na zahraniční webové stránky s obdobnou tematikou. ■

DANA DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ a JAN ZELENKA,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Diskuze prvního dne zasedání III. mezinárodního kolokvia; diskutující: (zleva) Jan Zelenka (Praha), Lars-Arne Dannenberg (Drážďany), Josef Žemlička (Praha), Laura Branderová (Bamberg)

Mezinárodního zasedání se zúčastnili mezi jinými (zprava druhá řada) Michel Pauly a Michel Margue (Lucemburk), zleva v popředí Wojciech Iwanczak (Kielce) a Ivan Hlaváček (Praha).

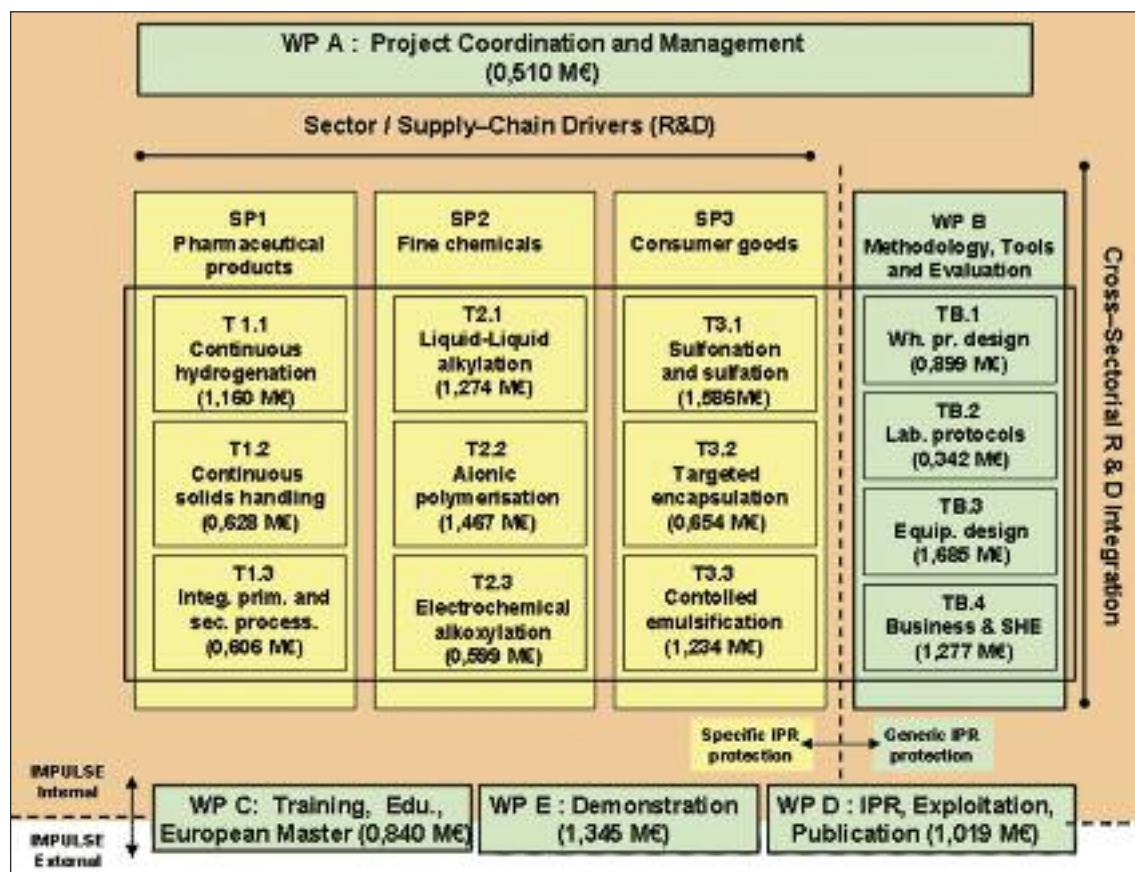
INTEGROVANÝ EU PROJEKT IMPULSE PŘINESL ZAJÍMAVÉ VÝSLEDKY

V uplynulých čtyřech letech se vědci z Ústavu chemických procesů AV ČR, v. v. i., a Vysoké školy chemicko-technologické Praha zúčastnili významného evropského projektu, který byl „vlajkovou lodí“ evropského výzkumu a vývoje v oblasti nových chemických procesů, řešeného v rámci 7. rámcového programu. Projekt IMPULSE (Integrated Multiscale Process Units with Locally Structured Elements) se orientoval na výzkum mikrotechnologie jako vhodného nástroje pro příští inovace v chemickém průmyslu, zejména se zaměřením na bezpečnější a čistší výrobní procesy. Význam této evropské iniciativy podtrhuje fakt, že chemický průmysl v Evropě nabízí dva miliony bezprostředních pracovních příležitostí a zajišťuje 25 procent celosvětové produkce chemických výrobků.

Evropské konsorcium řešitelů projektu sestávalo jednak z vedoucích výzkumných a univerzitních center Evropy v oblasti chemického inženýrství, mikrotechnologií a inovace procesů (Nancy, Toulouse, Lyon, Paříž, Manchester, Aachen, Mainz, Karlsruhe, Apeldoorn, Tarragona, Varšava a Praha)

a jednak se jej zúčastnili zástupci čtyř průmyslových gigantů: GlaxoSmithKline – druhý největší producent farmaceutik na světě; Degussa – největší výrobce chemických specialit na světě; Procter & Gamble – vedoucí dodavatel produktů spotřební chemie – a Siemens – vedoucí firma v oblasti automatických

Struktura projektu IMPULSE, distribuce finanční podpory ze 7. RP EU

systémů řízení procesů. Zbývajících partnery v konsorciu byly servisní společnosti Britest (UK), Dechema (D) a Arttic (F).

Projekt *IMPULSE* vědci rozdělili do několika částí (vzájemné propojení jednotlivých částí projektu viz obr. 1). Jeho průběh zajišťuje management v čele s ředitelem projektu prof. M. Matloszem z Univerzity v Nancy. Vlastní výzkum se soustředí na tři aktuální chemická odvětví, a to farmaceutické produkty, speciální chemikálie a spotřební chemii. V každém z těchto subprojektů (SP) vědci řešili tři samostatné úkoly, které tvořily vertikální strukturu projektu. Současně existovala i horizontální propojení jednotlivých úkolů, shromažďující výsledky podobného charakteru napříč různými problematikami. Jedná se především o metodiky práce, laboratorní protokoly, vyhodnocovací postupy apod.

Popularizace výsledků byla náplní dalších tří pracovních aktivit, které se zaměřily na výuku (Training & Education), demonstrační projekty, prezentace výsledků v časopisech, na konferencích a paten-tech. Právě demonstrační projekty jednotlivých úkolů se staly důležitou součástí *IMPULSE*, protože jejich úkolem bylo začlenění laboratorních výsledků do poloprovozní průmyslové praxe.

Společný vědecký tým ÚCHP AV ČR a VŠCHT Praha se podílel především na vývoji nových elektrochemických mikoreaktorů pro přípravu speciálních chemikálií (subprojekt T2.3 Elektrochemická alkoxylace). Hlavním cílem bylo vyvinout mikoreaktor, který by umožnil vysokou konverzi a selektivitu při pouze jednom průchodu reakční směsí reaktorem. Tím se odstraní nezbytnost recyklu nezreagovaných reakčních složek v současném výrobním postupu a výrazně sníží náklady na čištění a separaci výsledných produktů. Hlavní myšlenkou nového návrhu bylo použití štěrbinového elektrochemického reaktoru s 0,1mm štěrbinou spolu se segmentovanou elektrodou.

Při výzkumu v tomto subprojektu vědci studovali kinetiku vybraných elektrochemických reakcí a hydrodynamiku dvoufázového toku uvnitř mikoreaktoru. A to jak experimentálně, tak pomocí matematických simulací. Současně také zkoumali možnost paralelizace celého procesu. Tento způsob umožní jednoduše, ale účinně zvýšit výrobní kapacitu mikoreaktorů (scale-up), což je v případě komplexních procesů v tradičních reaktorech poměrně náročné.

Výsledkem intenzivní spolupráce několika mezinárodních pracovišť (VŠCHT Praha, ÚCHP AV ČR, CNRS Nancy Francie, IMM Německo) je nový elektrochemický mikoreaktor pro methoxylyaci 4-methylanisolu. Nově navržený reaktor kombinuje využití bipolárních elektrod a paralelního uspořádání štěr-

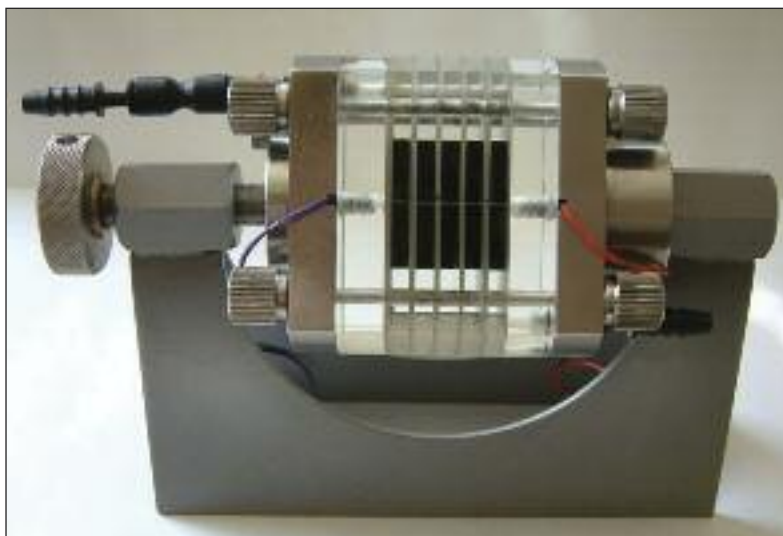

FOTO: ARCHIV ÚCHP

bin (viz obr. 2). Mikoreaktor tvoří jednotkový modul pro případné zvětšování kapacity výroby pomocí výše zmíněné paralelizace.

Dalším výsledkem projektu *IMPULSE* je návrh průmyslového mikoreaktoru, který umožní výrobu 3500 tun produktu za rok. Takový mikoreaktor bude obsahovat elektrody s řádově větší plochou při zachování stejné tloušťky štěrbin.

Tým ÚCHP AV ČR se též zapojil do demonstračního projektu TE.3 v oboru spotřební chemie. Tato část projektu se zaměřila na aplikaci mikoreaktorů pro výrobu meziproductů pro mycí prostředky a aviváže. Cílem demonstrace bylo implementovat laboratorní výsledky do poloprovozní praxe. V podstatě šlo o paralelizaci statických mikromísíčů použitých pro výrobu newtonských kapalin s komplexní vnitřní strukturou.

Poloprovozní výsledky ukazují, že navržený postup je vhodný nejen pro zvětšování výrobní kapacity mikoreaktorů, ale přináší i další výhody. Jedná se především o udržení identických procesních podmínek, a tím o zaručení identických vlastností výsledných produktů. Jinou výhodou je kompaktnější velikost zařízení nebo kratší doba potřebná na uvedení aparatury do chodu.

Konečné hodnocení výsledků projektu v současnosti posuzuje Evropská komise. Z již zveřejněných hodnocení vyplývá, že ambiciózní cíle projektu vědci naplnili; některé výsledky dokonce předčily očekávání. S jistotou můžeme říci, že mikrotechnologie je slibnou cestou k vytvoření nových, bezpečnějších a čistších výrobních procesů. Více informací o projektu a jeho výsledcích lze najít na webovém portálu projektu *IMPULSE* <http://impulse.inpl-nancy.fr/>. ■

JIŘÍ KRÍŠTÁL A VLADIMÍR JIŘIČNÝ,
Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.

**Nový bipolární
mikoreaktor pro
elektrochemickou
alkoxylyaci**

KAŽDÝ FILOSOF BY SI MĚL NĚKDY „ZAPŘEKLÁDAT“

Ve svých původních textech se filosof, spisovatel, literární kritik a překladatel doc. Jiří Pechar zabývá problematikou moderní evropské filosofie a literatury nebo také teoretickými otázkami psychoanalýzy. Je ale i „tlumočníkem“ významných beletristických a odborných textů, převážně z francouzštiny a němčiny. Jeho cesta k překládání byla trochu složitější.

Po studiích srovnávací literatury na Univerzitě Karlově pracoval čtyři měsíce v Přírodovědeckém nakladatelství a jako redaktor pročítal matematické a fyzikální knihy; než se vrátil z vojny, stalo se z jeho pracoviště Nakladatelství ČSAV. Nastoupil do tiskového oddělení a psal do dvouměsíčníku Vědecká kniha stránkové charakteristiky o vydávaných knihách i reportáže z akademických pracovišť. Když se v roce 1958 stal prezidentem Antonín Novotný, došlo k prověrkám, jimiž neprošel, a musel tedy Akademii opustit. Podle rozhodnutí prověrkové komise mu nakladatelství mělo nicméně najít zaměstnání „odpovídající jeho kvalifikaci“ (tím se myslelo třeba místo redaktora nějakého závodního časopisu). Protože mu ale v té době vycházel překlad v nakladatelství Odeon a na další měl smlouvu, rozhodl se, že se bude živit jako překladatel z povolání...

Docent Jiří Pechar je nositelem řady mimořádných ocenění. Jeho první francouzské vyznamenání, udělované „osobám, které se vyznamenaly svou tvorbou v oblasti umění nebo literatury anebo svým příspěvkem k šíření umění a literatury ve Francii a ve světě“, spočívalo ve jmenování důstojníkem Řádu umění a literatury. Druhé francouzské vyznamenání za „služby prokázané francouzské kultuře“ z něj učinilo důstojníkem rytířského řádu *Akademických palm*. Působení doc. Pechara ocenila v roce 2000 také Akademie věd ČR *Čestnou oborovou medailí Františka Palackého*. V loňském roce mu pak *Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových* udělilo *Medaili Josefa Hlávky* „za celoživotní dílo v oblasti literární vědy a filosofie, zejména v oblasti filosofie 20. století, kde se systematicky věnoval problematice identity a zkoumání proměn fenomenologie, za rozsáhlou překladatelskou činností z jazyků francouzského, německého a španělského a za úspěšnou činností pedagogickou i vědecko-organizační“.

Z francouzštiny jste přeložil mnoho významných prozaiků, mezi nimiž význačné místo zaujímá Marcel Proust. První dvě části jeho *Hledání ztraceného času* jste ale nepřeložil...

V Odeonu sice napřed chtěli, abych Proustovo dílo překládal od začátku já, ale když o překlad projevil zájem Petr Voskovec, zadali ho jemu. Protože však onemocněl, stačil plně přeložit pouze první díl, jeho překladu druhého dílu už museli dát definitivní podobu redaktoři nakladatelství a od třetího dílu jsem jej převzal já.

Nepřekládal jsem ovšem jen beletrii, ale například i *Myšlení přírodních národů* a *Smutné tropy* antropologa Lévi-Strausse nebo z němčiny psychoanalytické studie Sigmunda Freuda. Celkem jsem přeložil asi padesát knih.

Překládal jste také poezii?

Ne v takovém rozsahu jako prózu nebo později filosofické texty. Už v době vysokoškolských studií jsem přeložil několik básní Verhae-

FOTO: LUDĚK SVOBODA, AKADEMICKÝ BULLETIN

renových, které později Václav Černý zařadil do programu, jenž provázel jeho přednášku věnovanou tomuto básníkovi. Vyšel také můj překlad Hugova veršovaného dramatu a přeložil jsem i některé španělské a italské básníky do Černého antologie barokní poezie. Po devadesátém roce jsem se k překladu poezie vrátil ještě také překladem veršů významného současného francouzského básníka Philippa Jaccotteta.

Proustův román byl poprvé přeložen již za první republiky. Jaká je vaše zkušenost s překládáním knihy, jejíž česká podoba už existovala?

Když jsem pracoval na překladu nějaké knihy, která už přeložena byla, nikdy jsem do staršího překladu nenahlížel, dokud jsem s vlastním nebyl hotov; se zájmem jsem je ovšem dodatečně oba srovnával. *Hledání ztraceného času* překládal svého času tým, k němuž patřil i Jaroslav Zaorálek, a žádných věcných chyb se ovšem nedopustil. Stává se ale, že některé Proustovy metafory

zůstaly nesrozumitelné, protože nebylo dost přihlédnuto k tomu, jakým způsobem je zdůvodňuje celý kontext; a také jemnější odstíny přímých řečí nebyly dost dobře vystiženy.

Právě na kontextové souvislosti jste ve svých úvahách o překladu kladl velký důraz, že?

Talent pro překládání spočívá právě – kromě toho, že člověk musí disponovat ve vlastním jazyce dostatečným počtem různých synonymních vyjádření – především ve smyslu pro vnitrotextové souvislosti. Jejich respektování má zásadní význam i při překládání filosofických textů.

Může překladatel, zjednodušeně řečeno, originální text nějak „vylepšit“?

Rozhodně ne v případě textu filosofického. Ale zejména v poezii se takové případy vyskytly: dobře známý je třeba příklad sovětského poety Ščipačeva, jehož básně v padesátých letech Ladislav Fikar přeložil tak, že v češtině působily zajímavěji než jejich originál.

Široce založená díla, jako je Proustovo Hledání ztraceného času, spoluvytvářela v podstatě i evropskou kulturní identitu. Nynější kultura se ale jeví spíše jako klipovitá, zrychlená... Mají dnes rozsáhlá výpravná díla ještě čtenářům co říci?

Rozhodně ano, ale přijde na to komu. Setkal jsem se u nás s lidmi, kteří se k Proustovi opakovaně vrací, nicméně nedělám si iluze, že je jich hodně. To ostatně platí i o jiných knihách. Dalo by se říci, že významná díla, která ovlivní naše myšlení, vyžadují opakované čtení; vedle toho ovšem existují knihy, jež čteme, abychom získali určité informace, a to je ovšem něco jiného. Díky tomu, že padla dřívější omezení, vychází dnes tolik knih, že se v knižním trhu čtenáři obtížně orientují a nově vydaná kniha se ve větší míře prodává jen po krátkou dobu; z povědomí čtenářů se rychle vytrácí. Tento stav má ovšem vliv i na náklady knih. Když jsem překládal *Hledání*, jednotlivé svazky vycházely ve dvacetitisícovém nákladu. Ten byl během dvou měsíců vyprodán. Dnes by u takového díla musel nakladatel nejspíš počítat jen s nákladem asi desetinasobně menším.

Vedle beletrie jste překládal i náročné filosofické texty. Jaká byla vaše cesta k filosofii?

K filosofii jsem se dostal poměrně pozdě. Na fakultě jsem ji nestudoval, třebaže jsem krátce mohl ještě navštěvovat i Patočkovy přednášky. Že jsem si ji ne zvolil jako studijní obor, toho jsem ovšem nikdy nelitoval, protože to, co se tehdy jako filosofie přednášelo, byla jen pseudomarxistická ideologie. Na sklonku sedmdesátých let vznikla v zahraničí *Asociace Jana Husa*, v níž se angličtí a francouzští intelektuálové sdružili, aby svou pomocí přispívali zdejšími nekonformními intelektuálům. Přijížděli pravidelně, aby svou přednáškou obohatili program bytových seminářů, jako byl třeba seminář Ladislava Hejdánka, přivázeli zahraniční knihy. A protože francouzští členové *Asociace* měli mou adresu – myslím, že jim ji poskytl Jan Vladislav –, přicházeli i ke mně. Každé dva nebo tři měsíce jsem tak měl návštěvu nějakého významného francouzského intelektuála, a byl to vždycky několikahodinový rozhovor. I když jsem různé odstíny francouzštiny poznával jako překladatel, zůstávala pro mne do té doby tak trochu mrtvým jazykem, jako latina nebo řečtina. Teď jsem si navykl i na francouzskou konverzaci. A protože většina mých návštěvníků byli profesori filosofie, začal jsem se intenzivněji zabývat právě i filosofii.

V souvislosti s problematikou filosofických překladů jste, myslím, kritizoval také představu, že ve filosofii existuje terminologie v podobném smyslu jako v přírodních vědách?

Ano, jak konstatoval už Patočka, terminologii v takovém smyslu ve filosofii nenajdeme, spíše než o „termíny“ v ní jde o pojmenování určitých pojmů. A protože pojem může v průběhu výkladu ukazovat různé své aspekty, nemusí jeho pojmenování být ani v témž filosofickém textu rigidně neměnné. A tam, kde jednotliví filosofové na sebe navazují a používají stejně označeného pojmu, se může také stát, že mu dají v něčem odlišný význam, takže pokud je překlad takového „termínu“ u jednoho filosofa vyhovující, nemusí odpovídat smyslu, který pojem získal u pozdějšího myslitele.

Filosofii jste věnoval i některé vlastní práce, ať už psané pro samizdat nebo později, po roce 1989, vydané knižně...

Ano, publikoval jsem tak třeba knihu *Být sám sebou*, s podtitulem *Pojem identity a jeho meze*, v níž jsem navázal na některé myšlenky Hannah Arendtové a Paula Ricoeura (důraz jsem přitom kladl hlavně na ty meze, které je nutno při užití tohoto pojmu respektovat). Nedávno jsem vydal také knihu o proměnách fenomenologie, ve které analyzuji myšlení Husserlovo, Heideggerovo, Schelerovo, ale i Sartrovo, Merleau-Pontyho a Lévinasovo, a též některé práce Ricoeurovy a Derridovy. S filosofií jsem tedy rozhodně neměl co dělat jen jako překladatel, ale myslím si – a pokud vím, myslel si to kdysi i Patočka –, že každý filosof by si měl i „zapřekládat“. Právě při překládání si totiž můžeme ujasnit vztahy mezi filosofií a jazykem.

Musím ovšem říci, že v šedesátých letech jsem měl v úmyslu přenést těžiště své aktivity na vlastní literárněvědnou a filosofickou práci. Vydal jsem tehdy knihu o problematice francouzského „nového románu“, což bylo v té době aktuální téma, uzavřel jsem s nakladatelstvím Československý spisovatel smlouvu na knihu o vztazích psychoanalýzy a moderní kultury a zárodkem další knihy se měly stát dvě přednášky s filosofickou tematikou, které jsem přednesl v rozhlase. Jenomže ve chvíli, kdy kniha o psychoanalýze měla vyjít, stalo se už takové téma nežádoucím a nakladatelství muselo smlouvu se mnou zrušit. A tak se opět na řadu let překládatelství stalo mým výlučným povoláním, vlastní práce jsem mohl „vydávat“ jen v samizdatové edici *Petlice*. Zmíněná kniha o psychoanalýze vyšla nakonec tiskem pod názvem *Prostor imaginace* až v devadesátých letech.

Psal jste také o postmoderně. Jakou roli hraje tento pojem ve filosofii a jakou v literatuře?

Počátkem devadesátých let jsem přeložil dvě knihy francouzského filosofa Jeana Françoise Lyotarda – *Postmoderno vysvětlované dětem* a *Postmoderní situace*. Vyšly v jednom svazku, kterému jsem dal název *Lyotard o postmodernismu*. Dodatečně jsem měl jisté pochyby, jestli to byl název nejšťastnější. Lyotard mluví především o postmoderní situaci a samo označení postmodernismus spíše zpochybňuje: už ten prefix „post-“ odpovídá podle něho typicky modernistickému postoji, který spočívá v distancování se od toho, co předcházelo. Postmoderní situace, o níž mluví Lyotard, je dána tím, že „velké příběhy“ – takto označuje v podstatě různé filosofie dějin – ztratily svoji legitimitu. Takovým „velkým příběhem“ je pro něho především osvícenské pojetí pokroku, podle něhož se šířením vzdělání postupně emancipuje lidstvo; ale je jím třeba i křesťanský příběh, v němž se lidské dějiny odvíjejí od stvoření až po poslední soud.

Dnes jsem k pojmu postmodernismus, tak jak se u nás užívá zejména v souvislosti s literaturou, dost skeptický. V literatuře neexistuje jediný tvůrčí postup, který by byl pro „postmodernismus“ specifický, všechny současné umělecké postupy mají obdobu již v meziválečné avantgardě. Pokud to mohu posoudit, ve Francii se tohoto označení moc nepoužívalo, trochu víc se uplatňovalo v Anglii. Český lingvista a literární vědec Lubomír Doležel, působící v Kanadě, je navíc přesvědčen, že postmodernismus, který chápe jako soubor stylových tendencí spjatých s určitým historickým obdobím, dnes přežívá už jen „v některých provinčních akademických střediscích“.

Jaké je vůbec postavení filosofie v českých zemích? Ve Francii, Německu či Anglii měla vždy neoddiskutovatelnou pozici, zatímco u nás si ji nikdy plně nezískala...

Ještě v první půli devatenáctého století se u nás filosofie pěstovala jen německy; nezapomínejme ostatně, že i česky psaná „vyšší“ literatura v té době často teprve hledala své výrazové prostředky. Dalším závažným momentem je, že hlavní proud německé filosofie souvisel s myšlenkovou volností charakterizující německé protestantské prostředí, zatímco v Rakousku zůstával do jisté míry katolicismus stále náboženstvím, které bylo podporováno státem. Myšlení takového Fichta nebo Hegela nebylo slučitelné s katolickými dogmaty – základní prvky katolické věrouky zpochybňoval už Kant, když nepřijímal zjevené náboženství a představu o Ježíšově božství. Tu situaci dobře ilustruje osud nadaného filosofa a řádo-

vého kněze Augustina Smetany, který se nakonec s církví rozešel a byl exkomunikován. A víte jistě, jakou roli hrál určitý spor s katolicismem ještě u Masaryka.

Nepřijímala u nás roli, kterou jinde hrála filosofie, často literární kritika?

Máte do jisté míry pravdu. Myslím, že úlohu, jakou u nás hrál třeba Šalda nebo Václav Černý, literární kritika v zemích, kde myšlení bylo ve větší míře formováno filosofií, neměla. Ale ani vliv těchto českých literárních kritiků nelze přeceňovat: třeba *Šaldův Zapisník* vycházel svého času, myslím, jen v nákladu 1000 výtisků. A Václav Černý mi vyprávěl, jak těžce Šalda nesl, když někdy ve třicátých letech přišli na jeho přednášku jen asi tři studenti. Ale prostřednictvím spisovatelů a básníků, kteří si ho vážili, měly jeho myšlenky nakonec přece jen širší vliv. Po roce 1948 byl Šalda pro režim přijatelný pro své levicové sympatie, ale musela se přitom ovšem zamlčovat třeba jeho ostrá kritika moskevských procesů. Pokud jde o Václava Černého, který byl krátce také mým univerzitním učitelem, ten po válce statečně hájil kulturní svobodu proti snahám potlačit ji po sovětském vzoru, a jeho *Kritický měsíčník* měl proto dost široký okruh čtenářů. Po únoru byl ovšem zastaven a Černý musel brzy z fakulty odejít. Byl pak i zatčen a jen díky Stalinovu úmrtí byl soudem nakonec osvobozen a mohl nějaký čas pracovat v Kabinetu pro moderní filologii ČSAV. Ani tam ovšem nepřekonal prověrku: byl přeřazen na místo odborného pracovníka, jehož úkolem bylo zpracovávat knihy, které se svázely ze zámeckých knihoven. A právě to mu dalo příležitost k objevu mezinárodního významu, když objevil a identifikoval rukopis Calderónovy hry, která do té doby byla pokládána za ztracenou. V Nakladatelství Akademie pak byla hra vydána s Černého rozsáhlou španělsky psanou studií a to mu vyneslo jmenování členem Španělské královské akademie. Tak mu paradoxně právě jeho vyřazení z Kabinetu pro moderní filologii dopomohlo k mezinárodnímu úspěchu.

K Šaldovi a Černému jsem se po celý život vracel a četba jejich knih a statí mě ve značné míře formovala, ne v tom smyslu, že bych všechna jejich stanoviska přejímal (ta se i u nich ostatně v průběhu života proměňovala), ale že jsem se ustavičnou vnitřní debatou s nimi učil myslet.

Na závěr bych se vás chtěl, pane docente, zeptat, na čem aktuálně pracujete a jestli chystáte nějakou novou knihu?

V nakladatelství Torst by měla co nevidět vyjít kniha, v níž pod názvem *Život na hraně* líčím tak trochu svoji životní dráhu i svoji cestu k filosofii. Myslím, že může přispět k lepšímu pochopení toho, jakými způsoby bylo možno vzdorovat oněm tlakům, které měly svobodné myšlení zlikvidovat. ■

Když bylo Jiřímu Pecharovi v roce 1990 nabídnuto místo ve Filosofickém ústavu Akademie věd, zprvu trochu váhal. Ve svém věku – bylo mu šedesát let – nechtěl už měnit svůj pracovní styl, který předpokládá hodiny trávené

u pracovního stolu. Ukázalo se však, že tento způsob práce lze docela dobře sladit i s úkolem řídit práci oddělení, které se zabývalo filosofií XX. století a jehož jedním z úkolů byly i překlady významných filosofických děl.

Přeložil přes 50 titulů z prózy, poezie a vědecké literatury a je autorem řady původních filosofických a literárněvědných prací.

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

85. NAROZENINY PROFESORA JAROSLAVA JANÁKA

V dobrém zdraví a duševní svěžesti se průkopník plynové chromatografie u nás i v zahraničí, jeden ze zakladatelů instrumentální analytické chemie, prof. Jaroslav Janák dožívá 27. května 2009 osmdesáti pěti let. Jeho jméno je neodmyslitelně spjato s brněnským Ústavem analytické chemie Akademie věd ČR, v. v. i., jehož vznik v roce 1956 inicioval a který se pod jeho dlouholetým vedením stal ve svém oboru a v evropském měřítku prestižním střediskem výzkumu a vědecké výchovy.

Po absolvování Vysoké školy chemicko-technologické v Praze (1947) vedl analytickou laboratoř Chemických závodů v Litvínově, odkud posléze přešel do vznikajícího Ústavu pro naftový výzkum v Brně (1951). Originální Janákova myšlenka analýzy plynů na chromatografické koloně s oxidem uhlíčitým jako mobilní fází, která vznikla ještě za jeho působení v Litvínově, vedla záhy k sestrojení přístroje vlastní konstrukce. Přístroj byl v Československu v roce 1952 patentován – s odstupem času se ukázalo, že je prvním patentem plynového chromatografu uděleným na světě. Na základě raných vědeckých úspěchů byl v roce 1956 Jaroslav Janák vedením Československé akademie věd pověřen, aby založil Laboratoř pro analýzu plynů ČSAV v Brně, z níž se vyvinul dnešní ÚIACH AV ČR.

Janákovy originální práce a práce jeho spolupracovníků v oblasti separačních metod měly podstatný vliv jak na rozvoj této disciplíny analytické chemie, tak i na odvozenou výrobu přístrojové techniky u nás i ve světě. Za svého působení v ústavu shromáždil a vychoval řadu výrazných vědeckých osobností, které působí v různých oborech moderní instrumentální analýzy, mnohdy v čele světového výzkumu. Byl také iniciátorem a organizátorem mnoha mezinárodních symposií, jež měla značný význam v šedesátých a zejména v sedmdesátých letech, kdy vědci neměli možnost volně cestovat do zahraničí. Jaroslav Janák stál při vzniku a profilování mezinárodních oborových časopisů (*Journal of Chromatography* – Amsterdam, Holandsko, a *Journal of Gas Chromatography*, nyní *Journal of Chromatographic Science* – Niles, IL, USA), v nichž byl po několik desetiletí členem edičních rad, editorem bibliografické sekce a speciálních tematických čísel časopisů. Zúčastnil se také zrodu zahraničních vědeckých společností (UK, Francie), s čímž byly spojené jeho studijní pobyty v Itálii, USA a Anglii a přednáškové stáže v Německu, Holandsku, Polsku, Rusku, Číně nebo Kubě. Jeho bohatou publikační činností dokumentuje přes 300 původních prací a přehledových článků, 12 patentů a spoluautorství sedmi knih.

FOTO: ARCHIV ÚIACH

Za celoživotní dílo získal řadu medailí i dalších poct – medaili M. S. Cvěta za vynikající výzkum v chromatografii (Mnichov, Německo 1975), zlatou plaketu Jaroslava Heyrovského ČSAV (Praha 1984) a rovněž čestnou medaili Akademie věd ČR *De Scientia et Humanitate Optime Meritis* (Praha 2005). Od roku 1945 je prof. Jaroslav Janák členem Chemické společnosti, jejíž brněnské pobočky byl dlouholetým předsedou. Přispěl také ke znovuoživení Chemické fakulty VUT v Brně (1992), a i proto mu byla udělena vědecká hodnost doktora honoris causa této školy (1996). Je čestným členem jak České, tak i Slovenské chemické společnosti.

Jaroslav Janák denně dochází do své pracovny v Ústavu analytické chemie, sleduje dění ústavu, účastní se přednášek i seminářů a je vždy ochotně a rád nápomocen svým mladším kolegům radou či konzultací. ■

LUDMILA KŘIVÁNKOVÁ,
ředitelka Ústavu analytické chemie AV ČR, v. v. i.

VŠECHNA FOTA: ZDROJ AMAVET

STŘEDOŠKOLÁCI JAKO VĚDEČTÍ KOLEGOVÉ

Příští rok to bude již 20 let, co v Čechách odstartovala činnost Asociace pro mládež, vědu a techniku AMAVET. Díky ní nahlíží do badatelské sféry čím dál více středoškolských studentů a od loňského roku také žáků základních škol. Již XVI. ročník Soutěže vědeckých a technických projektů středoškolské mládeže Expo Science AMAVET, jehož finále se uskutečnilo ve dnech 9.–10. dubna 2009 v hlavní budově Akademie věd v Praze, dokazuje, že zájem studentů o vědu neupadá a kvalita jejich prací naopak roste. O to složitější rozhodování pak čeká hodnotitelskou komisi, která stanovuje pořadí deseti nejlepších finálových prací.

Nikola Svačinová (nahore) se s projektem o tasemnicích umístila na čtvrtém místě a zúčastní se tak ESI 2009 v Tunisu.

Tereza Nedvěďová (vlevo) představuje svůj vítězný projekt člene komise Janě Poltíerové-Vejpravové z MFF UK v Praze.

Mezi prezentacemi se objevila jen jediná práce z humanitních věd.

Do letošního finále postoupilo 28 projektů různých zaměření, a to od Použití ultrazvuku pro syntézu nanočástic, přes Zimování vodních ptáků na vodních tocích v Českých Budějovicích až po Elektromagnetickou pušku. Je s podivem, že mezi prezentacemi se objevila jen jediná práce z humanitních věd. O to více mě zaujal projekt ze sociální oblasti, který se svými spolužáky prezentovala sympatická slečna na vozíčku. Místo světa mikroskopů, rostlin a živočichů se Kristýna Křenová, Denisa Podlipná a Matěj Horák z Prvního soukromého jazykového gymnázia v Hradci Králové rozhodli pro týmovou studii, která v budoucnu ulehčí život dalším pohybově znevýhodněným dětem. Posuďte sami: „Řešili jsme problém bezbariérovosti základních škol. Jak vůbec může vozíčkář chodit do školy. Obrátili jsme se na magistrát se snahou zjistit, jak má tuto věc vypracovanou. A shledali jsme, že nijak, tak jsme nabídli, že projekt vypracujeme my. Z námi získaných informací vyplynulo, že za hlavní kritérium bezbariérovosti školy lze považovat bezbariérový přístup na toaletu a do tříd. Magistrát nám vycházel vstřícně, poskytl nám veškeré informace a obeslal všechny ředitele základních škol v Hradci Králové. Odborná konzultantka nás naučila prozkoumávat terén, co a jak máme měřit, např. jak široké mají být dveře, jaké jsou minimální manipulační prostory pro vozíčkáře atd. Toto vše jsme ve školách měřili metrem a zaznamenávali do tabulek. Z výsledků vyplynulo, že ze 17 základních škol v Hradci Králové lze rodičům handicapovaného žá-

ka bez výhrad doporučit pouze tři. Ředitelé ve většině případů ani netušili, že existuje vyhláška, podle které by měly být školy upraveny. (Vyhláška č. 369/2001 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Pozn. red.) Celé jsme se to snažili vymyslet způsobem, aby byl projekt pro všechny strany užitečný. Ředitele jsme seznámili s tím, co znamená bezbariérová škola. A magistrát je v souladu s vyhláškou ochoten poskytnout finance na úpravu konkrétní školy.“ Přestože se tato práce nezařadila mezi desítku oceněných, svou náplní a nápadem se od ostatních značně vymykala.

V soutěži převažovaly obory z oblasti techniky, biologie, informatiky a v neposlední řadě zoologie, do níž patřil také vítězný projekt studentky gymnázia z Českých Budějovic. Za předmět zkoumání si Tereza Nedvěďová zvolila potemníka moučného, u něhož sledovala závislost jeho probuzení na expoziční teplotě a době expozice. Odvodila kvadratickou závislost na hmotnosti potemníků a zjistila, že jedinci s průměrnou hmotností se probouzejí rychleji než jedinci extrémně těžcí či naopak lehcí. Na otázku, kde čerpala inspiraci k projektu, odpověděla: „Biologie je věda netušených možností, byla jsem s ní seznamována už odmalička a chtěla

bych se jí jednoznačně věnovat i nadále. Na Jihočeské univerzitě, kde jsem svůj projekt uskutečnila, mají vynikající vybavení pro fyziologii, především entomologickou, navíc tam pokusy s trochu podobným zaměřením už dříve probíhaly.“ Nedalo mi nezeptat se, proč právě potemník? „Vybrala jsem si ho z praktických důvodů. Potemníci jsou významní škůdci v sýpkách a podobných zařízeních, kde se lidé snaží jejich přítomnosti zamezit insekticidy. Pokud je však dobře známo jejich chování v nízkých teplotách, může to napomoci při invazivním potlačování jejich výskytu na místech lidstvu nežádoucích.“ Se svou prací bude Tereza letos v červenci reprezentovat Českou republiku na ESI 2009 v Tunisu.

Neméně odbornou studii řešil Patrik Čermák ze Střední průmyslové školy (SPŠE) a Vyšší odborné školy v Pardubicích, který skončil na druhém místě s právem účasti na INTEL ISEF 2010 v USA. Zabýval se termoelektrickými jevy, krystalickými materiály se strukturou tetradymitu, jež jsou vhodné pro použití v oblasti termoelektriny, nebo přípravou a praktickou konstrukcí Peltierova článku použitého jako chladič či termoelektrický generátor.

„Kvalita národního kola soutěže AMAVET rozhodně neklesá,“ zmínil předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš během úvodního slova. Jako badatel v oblasti chemického inženýrství vícefázovými toky studenty povzbudil slovy, že v některých pracích z oblasti chemie si „také musel připomenout, oč se jedná“.

Mnohdy nelehká a nevědná role plně spadá na hodnotitelskou komisi. Ta z řady zajímavých projektů vybírá deset vítězných. Letošní porotu tvořilo 23 členů a jeden z nich, dr. Radek Mikuláš z Geologického ústavu AV ČR, v. v. i., mi poodhalil, jak během hodnocení postupují: „Každý z poroty je zodpovědný za určité základní hodnocení projektu, který spadá do jeho kompetence. Posuzujeme, do jaké míry jsou projekty původní. Zda v nich je originální věda, anebo projekt parafrázuje něco, co se už rutinně dělá. To je samozřejmě obtížné např. v technických oborech. Když někdo konstruuje roboty, těžko vytvoří něco nového, o čem by se dosud nevědělo. Když si ale vezmete např. geologii, není tak složité zdokumentovat starý důl a najít v něm nové, byť i drobné poznatky, avšak technická úroveň je daleko nižší. Dalším kritériem je proto samotná prezentace projektu. Zde jsou na tom ve většině případů lépe studenti gymnázií na rozdíl od kolegů ze speciálně zaměřených středních škol. Je na nich poznat pozadí všeobecného vzdělání, ať už jde o informační technologie nebo o jazyky. V neposlední řa-

dě přihlížíme k tomu, jak dalece je projekt prezentovatelný v zahraničí. Studenti jezdí na zahraniční soutěže a stáže a zde musíme s politováním dát méně bodů regionálním, např. botanickým, geobotanickým projektům. Je obtížné rozhodnout, co je cennější. Zda to, když někdo chodí dva roky do terénu sbírat živočichy nebo rostliny, anebo si projekt odpracuje u internetu, u svého počítače, v laboratoři. Pokud jde o prezentaci, mají většinou opticky lepší výsledky ti, kteří si jej odpracují v již zmíněné místnosti. „Terénní typy“ někdy neumějí výsledky takto kvalitně představit. Rozhodování je opravdu těžké...“

Na otázku, jak v širokém spektru kreativních nápadů hodnotitelská komise vybírá vítězné projekty, Radek Mikuláš odvětil: „V první linii je cílem projekty nějak zařadit. Je dobré, že i já jako poloviční laik si popovídám s adeptem fyzikálního projektu, a jestliže projekt pochopím, je to důkaz, že jej student dělá dobře, umí jej vysvětlit. V prvním kole se pokusíme projekty rozdělit do čtyř až pěti kategorií – např. „výtečný“, „nadějný“, „nejsme si jistí, popř. „vrátíme se k němu později“, „něco schází“ atd. Pak vše „poscítáme“ a nastane obtížné rozhodování, koho kam zařadit, přičemž o detailech hlasujeme. Neustále je možné pořadí revokovat. Žádné bodování podle přesného klíče zde nemůže fungovat, protože nalézt společný jmenovatel pro všechny aspekty je skoro nemožné. Máme za to, že lépe dělat hodnocení nejde. Kdybychom do toho nešli s vědomím, že někomu může být byt jen trochu ublíženo, tak by se taková soutěž nemohla pořádat. Nedá se nic dělat, musíme na sebe vzít zodpovědnost, že někoho naším rozhodnutím třeba otrávíme,“ uzavřel s úsměvem.

GABRIELA ADÁMKOVÁ

Na druhém místě soutěže AMAVET se umístil Patrik Čermák s právem účasti na INTEL ISEF 2010 v USA.

Národní finále 2009 zahájili předseda AV ČR Jiří Drahoš, prorektorka pro vědu a výzkum VŠE a předsedkyně odborné poroty soutěže České hlavičky Stanislava Hronová spolu se zástupcem generálního sponzora soutěže AMAVET, jimž je firma ČEZ, a v neposlední řadě pořadatel soutěže Stanislav Medřícký (viz foto dole).

Informace ze 2. zasedání Akademické rady AV ČR dne 14. dubna 2009

Akademická rada se zabývala těmito nejdůležitějšími záležitostmi:

Schválila

- orientační program činnosti Akademické rady AV ČR na II. čtvrtletí 2009,
- odměnu externím hodnotitelům žádostí podaných do *Programu podpory projektů mezinárodní spolupráce AV ČR*.

Souhlasila

- s převzetím záštity předsedy AV ČR nad mezinárodní matematickou konferencí *Equadiff 12*, která se bude konat 20.–24. července 2009 v Brně,
- s opatřeními ke splnění usnesení vlády ČR č. 1305 ze dne 20. října 2008 k návrhu změn ve státní správě výzkumu, vývoje a inovací v Kanceláři AV ČR,
- se zrušením Českého národního komitétu pro středoevropská a východoevropská studia.

Jmenovala

- RNDr. **Jana Šafandu**, CSc., předsedou Rady programu *Informační společnost* a Rady programu *Nanotechnologie pro společnost*,
- prof. Ing. **Vladimíra Marečka**, DrSc., předsedou Dozorčí rady Ústavu makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i.,
- RNDr. **Miroslava Fliegera**, CSc., předsedou Dozorčí rady Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.,
- Ing. **Miroslava Chomáta**, CSc., místopředsedou Dozorčí rady Ústavu termomechaniky AV ČR, v. v. i.,
- MVDr. **Radka Procházkou**, CSc., místopředsedou Dozorčí rady Ústavu živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, v. v. i.,
- Ing. **Karla Aima**, CSc., zástupcem Akademické rady AV ČR v Radě Technologického centra AV ČR,
- prof. RNDr. **Jana Zimu**, DrSc., a doc. Ing. **Petra Rába**, DrSc., členy výběrové komise pro volbu ředitele Ústavu biologie obratlovců AV ČR, v. v. i.,

- Majetkovou komisi AV ČR pro funkční období 2009–2013 ve složení: předseda – doc. PhDr. **Radomír Viček**, CSc. (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., Historický ústav AV ČR, v. v. i.); členové – prof. Ing. **Miroslav Tůma**, CSc. (místopředseda AV ČR, Ústav informatiky AV ČR, v. v. i.), prof. Ing. **Vladimír Mareček**, DrSc. (místopředseda AV ČR, Ústav fyzikální chemie JH AV ČR, v. v. i.), prof. PhDr. **Jaroslav Pánek**, DrSc. (místopředseda AV ČR, Historický ústav AV ČR, v. v. i.), Ing. **Petr Bobák**, CSc. (člen předsednictva AR, Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, v. v. i.), Ing. **Jan Škoda** (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.); tajemnice – **Věra Žádníková** (Kancelář AV ČR),
- doc. PhDr. **Radomíra Vička**, CSc. (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., Historický ústav AV ČR, v. v. i.) předsedou Bytové komise AV ČR.

Vyslovila předchozí souhlas

- s účastí Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i., ve sdružení CzechBio – asociace biotechnologických společností ČR, z. s. p. o.,
- k nabytí podílu Střediska společných činností AV ČR, v. v. i., ve společnosti BBM spol. s. r. o.

Doporučila

- předsedovi AV ČR, aby udělil čestnou medaili AV ČR *De Scientia et Humanitate Optime Meritis* prof. Juanu Eduardovi Flemingovi.

Vzala se souhlasem na vědomí

- opatření provedená k realizaci usnesení XXXIV. zasedání Akademického sněmu dne 24. března 2009.

Vzala na vědomí

- usnesení vlády České republiky ze dne 23. března 2009 č. 329 k Aktualizaci Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006–2011.

Poznámka k článku Výzkumná politika aneb „Dobrá vědecká praxe“ uveřejněném v AB 3/2009

Ráda bych čtenáře *Akademického bulletinu* upozornila, že Akademie věd ČR má svůj *Etický kodex* výzkumných pracovníků. Tento dokument schválil Akademický sněm již v roce 2006, a to na svém XXVIII. zasedání dne 20. dubna. *Etický kodex* výzkumných pracovníků v Akademii věd ČR je umístěn na internetových stránkách AV ČR v oddíle základní informace/základní dokumenty na adrese <http://www.avcr.cz/eticky-kodex-vyzkumnych-pracovniku-avcr.html>. *Etický kodex* otiskl *Akademický bulletin* jako přílohu v AB 6/2006.

Etický kodex je koncipován tak, že dovoluje jednotlivým pracovištím AV ČR v případě potřeby doplnit text kodexu o ustanovení týkající se specifických záležitostí daných charakterem výzkumné práce.

EVA ŽIŽKOVÁ,
tajemnice Komise pro etiku vědecké práce AV ČR

Informace z 242. zasedání Rady pro výzkum a vývoj dne 10. dubna 2009

ZÁVAŽNÉ PROJEDNÁVANÉ BODY A ZÁVĚRY ZE ZASEDÁNÍ

Národní politika VaVal

Zpracovaná NP VaVal byla po 241. zasedání Rady zaslána k vyjádření všem zainteresovaným orgánům a institucím, jejichž připomínky došlé do termínu 5. 4. 2009 byly shrnuty v první části předloženého materiálu. Připomínky zaslané v pozdějším termínu byly vypořádány a projednány na jednání Řídící skupiny NP VaVal dne 7. 4. 2009.

Výsledek jednání Řídící skupiny NP VaVal byl zpracován a po odsouhlasení na 242. zasedání Rady byl kompletní materiál rozeslán do meziresortního připomínkového řízení.

Druhá pracovní verze SR VaVal

a) **Závěry jednání se správci rozpočtových kapitol k SR VaVal 2009–2012 ve dnech 16.–26. 3. 2009**

b) **Druhý návrh výdajů SR VaVal 2010–2012 AV ČR z 26. 3. 2009**

c) **Odůvodnění účelových výdajů SR VaVal 2010–2012 MZ z 3. 4. 2009**

d) **Souhrn změn SR VaVal 2009–2012 od 241. zasedání Rady**

e) **Druhý návrh výdajů SR VaVal 2010–2012**

Podle schváleného Harmonogramu jednání Rady se správci rozpočtových kapitol o návrhu rozpočtu VaV na rok 2010–2012 se od 16. 3. do 26. 3. 2009 uskutečnila jednání s poskytovateli, jejichž výsledky byly Radě předloženy.

Jednání skončila dvěma zásadními rozpory – s Akademií věd ČR, která dne 26. 3. 2009 předložila druhý návrh výdajů, a s Ministerstvem zdravotnictví, které odůvodnění účelových výdajů předložilo 3. 4. 2009. Rada vzala tyto tři podklady na vědomí.

Ing. Nekvasil předložil pozměňovací návrh na nulový nárůst výdajů na výzkumné záměry a rozvoj výzkumných organizací s tím, že budou pokryty závazky vyplývající z jednání s resorty v objemu 75 milionů Kč a o zbývajících disponibilních prostředky na rok 2010 v objemu 425 mil. Kč budou zvýšeny navržené výdaje na činnost AV ČR. Tento návrh Rada neschválila.

Rada schválila předloženou tabulkovou část Návrhu výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum, vývoj a inovace na rok 2010 s výhledem na léta 2011 a 2012 a uložila rozeslat schválený návrh k vyjádření zainteresovaným orgánům.

Důvody změn v rozpočtové kapitole AV ČR

Materiál chronologicky rekapituluje přípravu Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR a její realizaci ve vztahu k výdajům rozpočtové kapitoly AV ČR a vyjadřuje se ke stanovisku AV ČR ze dne 19. března 2009 k návrhu výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum, vývoj a inovace na rok 2010 s výhledem na léta 2011 a 2012. Rada předložený materiál schválila a bude zveřejněn na www.vyzkum.cz.

Žádost AV ČR o návrh nového zástupce Rady pro výzkum a vývoj do Dozorčí rady Grantové agentury AV ČR

Předseda AV ČR prof. Pačes požádal Radu o návrh nového zástupce RVV do Dozorčí rady Grantové agentury AV ČR za doc. Viklického, který přestal být členem Rady v září 2008. Předsednictvo Rady navrhlo do této funkce člena Rady prof. Jiřího Mála.

S ohledem na činnost Komise pro hodnocení výsledků výzkumu a vývoje (KHV) se **KHV rozhodla předložit Radě pro výzkum a vývoj návrh na změnu svého Jednacího řádu**, který byl schválen na jejím jednání 13. 3. 2009. Podstatou návrhu je úprava termínů pro předkládání materiálu na jednání KHV tak, aby na jedné straně mohla co nejdéle pokračovat diskuzi, na straně druhé aby zpravodajové KHV ji mohli uzavřít a předložit na jednání ucelený návrh.

Radě byl předložen ke schválení výsledek aktualizace Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik v roce 2009, o který se navrhuje rozšíření stávajícího Seznamu z roku 2008.

Materiál obsahuje přehled postupu hodnocení stanovených kritérií pro vyřazení jednotlivých titulů periodik, tab. periodik, která jsou navržena pro rozšíření Seznamu, tab. periodik, která nesplňují kritéria hodnocení (vč. důvodu jejich vyřazení) a tab. navrhovaných titulů periodik k vyřazení ze Seznamu 2008, u kterých bylo provedenou kontrolou zjištěno porušení pravdivosti a aktuálnosti údajů, které vedly k jejich zařazení na Seznam 2008.

Projekt *Analýza stavu VaVal v ČR a jejich srovnání se zahraničím v roce 2009*

Zpracování tohoto materiálu a každoroční předložení vládě ukládá Radě zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje.

Na zasedání byl Radě předložen návrh projektu *Analýza VaVal 2009*, dále návrh harmonogramu přípravy, zápis z 1. jednání pracovní skupiny pro přípravu Analýzy a vypořádání vnitřního připomínkového řízení. Po projednání ve vládě bude *Analýza VaVal 2009* publikována v českém a anglickém jazyce na www.vyzkum.cz.

Zásady přípravy Metodiky hodnocení výsledků VaV v roce 2009

Rada schválila zásady pro přípravu Metodiky hodnocení výsledků VaV v roce 2009 a současně uložila KHV předložit její návrh na květnovém, 243. zasedání Rady.

BYTOSTI ODNIKUD

„Téma akademické malby mě zaujalo při práci na předchozím projektu Křičte ústa, který mapoval předpoklady českého expresionismu,“ říká dr. Marie Rakušanová, autorka obsáhlé obrazové publikace Bytosti odnikud neboli Metamorfózy akademických principů v malbě první poloviny 20. století. Knihu vydalo Nakladatelství Academia, zatímco M. Rakušanová připravila doprovodnou výstavu v Galerii hlavního města Prahy. „Vnímáme dnes jako fakt, že moderní umění (např. expresionismus) mělo v akademismu svůj přirozený protipól. Málokdo ale dnes ví, jak tato od moderny diametrálně odlišná produkce vlastně vypadala.“ V knize Bytosti odnikud a výstavou, kterou dnes hostí Moravská galerie v Brně, se autorka obou projektů zabývala proměnami, k nimž navzdory vžitému přesvědčení o strnulosti a neměnnosti akademické doktríny v tvorbě umělců tohoto směru v první polovině 20. století docházelo.

Na pražskou uměleckou scénu jste uvedla postavy a tvůrce, kteří vycházeli z motivů akademismu a salonního umění druhé poloviny 19. století a dále je v prvních desetiletích dvacátého století rozpracovávali. Co jste svým záměrem sledovala?

To téma se objevilo při bádání o klasické české moderně. Jedná se o paralelní příběh, který se odehrával souběžně s velkým příběhem dějin českého výtvarného umění, dnes už dobře zpracovaným. Existuje celá řada vynikajících publikací o českém expresionismu, o českém kubismu, o českém surrealismu, o generaci *Devětsilu*. Často se v nich objevuje obligátní poznámka, že se autoři těchto směrů vymezovali vůči konzervativní vrstvě malířů sdružených ve spolcích, jako byla *Jednota umělců výtvarných* nebo *Sdružení výtvarných umělců Myslbek*. Proti jejich zkosnatělému akademismu se zastánci moderny bouřili. Knihy, které vyprávějí příběh českého výtvarného umění, o malířích akademické tradice kromě kusých zmínek mlčí. Pokud chceme zjistit, jak jejich umění vypadalo, musíme jít do starých časopisů a do starých výstavních katalogů, kde objevíme obrovské množství tvorby, která měla zárodky v akademismu druhé poloviny 19. století a která začala získávat v první polovině 20. století zvláštní zabarvení. Dávala nájevo vůli těmto umělcům přiblížit se srozumitelným způsobem obrazům, jež v té době začala používat rodící se popkultura ilustrovaných časopisů, barrandovských filmů, komerčních fotografií apod. Došlo mi, že je tu skrytý svět obrazů, které v době, kdy se rodila moderna a prosazovala se avantgarda, vizuální zkušenosti tehdejšího člověka dominovaly. Že příběh moderny je vlastně zkreslený, protože neznáme celou situaci, v níž moderní obrazy vznikaly, nevíme už, vůči čemu se vymezovaly. Nemůžeme docenit revolučnost činů, které expresionisté, fauvisté, kubisté atd.

na uměleckou scénu přinášeli, pokud oblast, představovaná díly akademicky orientovaných malířů, chybí. Byla tu výzva zrekonstruovat obraz oné doby a samozřejmě také výzva najít způsob, jak ho zrekonstruovat, aniž bychom automaticky říkali, že představujeme onu do sféry nevkusů přesunutou, opovrženíhodnou část tvorby první poloviny 20. století.

Proto jsem hledala pro knihu i pro výstavu způsob, jak tyto umělce představit tak, aby jejich význam vynikl v rámci jiných kritérií, než jaká uplatňujeme na díla moderny a avantgardy – a našla jsem k tomuto úkolu, doufám, klíč. Časem se ukáže, zda to byl klíč správný: pokusila jsem se upozornit na moc vizuality, pocházející ze zjednodušení klasického malovaného obrazu jeho přiblížením ke komerční fotografii, filmu a ilustraci.

Vzala jste v úvahu velké množství autorů i děl. Čím jste se řídila při jejich výběru?

Vybírala jsem je pod vlivem dobových materiálů, při listování dobovými časopisy, jako byl například časopis *Dílo*, který vydávala *Jednota výtvarných umělců*, i celá řada dalších populárnějších společenských měsíčníků a občasníků. To bylo základní kritérium výběru, díky němuž bylo možné dát dohromady velké množství děl, protože tato tvorba byla na tehdejší umělecké půdě vizuálně dominantní. Některá jména jsou dodnes zastoupena ve státních institucích, spíše ale bylo třeba hledat v soukromých sbírkách a na trhu s uměním. Tvorba umělců, o nichž je řeč, byla samozřejmě rozmanitější než žánry, které reprezentuje tato výstava, zaměřená především na figurální tvorbu. Tu jsem upřednostnila především proto, že obracíme-li se k základům akademických principů, vždy objevíme mnoho souvislostí se zobrazením lidského těla. Na pražské výtvarné Akademii

Lawrence Alma-Tadema, Nejoblíbenější zvyk (1909), olej, dřevo, 58 x 45 cm, Leighton House, London

REPROFOTO: Z KNIHY BYTOSTI ODNIKUD

kupříkladu krajinomalba nikdy nepředstavovala tradiční akademický žánr. Krátké úspěšné působení školy Julia Mařáka bylo výjimečné, po jeho smrti byl jeho ateliér zrušen. Základním prostředkem studia na Akademii byla kresba a malba aktu, mužského i ženského. To byl základ, z něhož čerpaly i ostatní oblíbené salonně akademické žánry, sentimentální obraz krásy, reprezentativní portrét a další. Lidská figura byla zásadním tématem, proto jsem hledala hlavně tyto motivy.

Dala jste své knize a tedy i výstavě snový název Bytosti odnikud. Postavy obrazů, s nimiž se v knize i na výstavě setkáváme, jsou nicméně velmi skutečné, zcela z „masa a kostí“. Co jste „bytostmi odnikud“ měla na mysli?

Jedná se o citát z dobové kritiky francouzského uměleckého kritika Camilla Mauclaira z přelomu 19. a 20. století. Byl velmi úzce spojen s českým prostředím a ve *Volných směrech* hned na začátku 20. století otiskl článek, v němž se zabýval problematikou akademismu, který už on chápal jako něco negativního, špatného, pejorativního. Napsal, že akademismus funguje na univerzalizovaném principu, klade figury do místně a časově nespecifikovaného prostředí. I tato výstava ukazuje, že v rámci procesu rozmělnování určitého motivu (např. nahého těla) jeho opakováním v obrovském množství děl došlo k vytvoření určitého pocitu odcizení, dojmu abstraktního neskutečna. Název *Bytosti odnikud*, který zvolil Camille Mauclair pro „ženy malované takto podle pravi-

del akademické školy“, byl tedy skutečně trefný a velmi dobře ho jde aplikovat na akademismus celé první poloviny 20. století.

Všichni známe ten pocit, že si nás na výstavě určité dílo doslova přitáhne. Je tu – a jinde není – náboj, vyzařování, síla uměleckého díla. V čem spočívá?

To se dotýká jedné velice důležité otázky, kterou tato výstava také řeší, i když ne na prvním místě. Je to otázka kvality díla a také způsobu, jakým vlastně může být kvalita uměleckého díla definována. V rámci umění první poloviny 20. století byla kritéria, podle kterých můžeme hodnotu obrazu určit, zpětně definována velice jednoznačně a možná trochu příliš schematicky. Po 2. světové válce totiž došlo k naprostému respektování standardů prosazených modernou a avantgardou – naše západní společnost si vzala umělecká kritéria moderny a avantgardy za svá a podle nich začala hodnotit. Veškeré umění, které vzniklo po roce 1900, mělo v duchu tohoto velice stereotypního posuzování odpovídat modernistickému metru, když bych to řekla zjednodušeně. Ostatní projevy malířství se dostávaly do stínu – krásným příkladem může být secese, která byla až do 50. let 20. století považována za kýč, za umění zavánějící salonním akademismem. Modernistická kritéria ale neodpovídají zcela tomu, jak bychom měli vnitřní sílu, potenciál díla posuzovat. Podle nich by byl například sporný Mucha a také Kupkova díla z doby, než si ujasnil svou úlohu a než se stal abstrakcionista, by musela být jednoznačně zavržena. Kvali-

***František Dvořák,
Dáma s růží,
1901, olej,
lepenka,
33 x 43 cm,
sbírka Patrika
Šimona***

**Max Švabinský,
Ateliér (1916),
olej, plátno,
197 x 147 cm,
NG Praha**

tu i vnitřní potenciál bychom asi měli hodnotit opatrněji. Výstava nechce dokazovat, že zde kvalita neexistuje. I když se na ní shromáždila díla, která mohou být a také byla v minulosti spojována s „opovrženímhodným“ akademismem, nelze souhlasit s tím, aby byla všechna odsouzena jako nekvalitní. Divákovi je tu nabídnuta určitá hra – aby se svobodně a individuálně nechal v rámci instalace výstavy či na stránkách knihy okouzlit a přitáhnout vnitřní silou některých obrazů a znovu tak pro sebe objevil známé mistry, jako je Švabinský, Kupka, Mucha, anebo se dal příjemně překvapit například kvalitou svébytně rafinované malířské techniky umělce, kterého do té doby neznal. Výstava i kniha chtěly přinést tuto možnost – dívat se na umění první poloviny 20. století jinými očima, než jsou ty, které ovlivnila výchova druhé poloviny 20. století, určující za vrchol jednoznačně modernu.

Jak se na naší výtvarné scéně první poloviny 20. století jeví vedle tohoto směru avantgarda, moderna?

Nad společenským statutem moderny se hodně zamýšleli někteří američtí teoretikové umění. Napří-

klad Michael Fried v 60. letech konstatoval, že moderna si definovala svůj ethos na základě toho, že se odpoutala od potřeb společnosti. Že velice jasně deklarovala svou neochotu podbízet se vládnoucími vrstvám, neochotu stát se nositelem politických, společenských nebo ideologických hodnot. Ještě před Friedem naznačoval tento názor už Clement Greenberg. Z jeho pohledu moderna nikdy nemůže sloužit potřebám ideologií, ať už komunismu v Sovětském svazu či nacistům v Německu. Greenberg tvrdil, že takovou objednávku může plnit jen umění, které je charakterizováno velice čitelnou, stravitelnou, lidovou formou, odvozenou od akademického pojetí lidské figury.

Moderna se od tohoto typu umění odlišila, neměla potřebu společnosti sloužit. „Akademičtí“ umělci, kteří jsou v knize a na výstavě zastoupeni, navázali na orientaci, již naznačili jejich předchůdci, prezentovaní na velkých pařížských salonech 19. století. Už tehdy se počítalo s vizuální mocí obrovského množství obrazů, které salony představovaly. To předznamenalo popkulturní spektakularitu, nastupující v první polovině 20. století. Můžeme zde jasně rozeznat vůli autorů, kteří šli ve stopách salonního akademismu 19. století: nadále se přimykali k potřebám společnosti a logicky se tedy začít odvolávat na efektnost popkulturních žánrů, jež požadavky mas začaly naplňovat neefektivněji. Pompézní salonní akademismus nejprve působil ve službách vysoce postavených společenských tříd, zatímco v průběhu první poloviny 20. století uspokojovala jeho lidovější podoba nároky širokých lidových mas.

Byl v tomto vzájemném ovlivňování, vlastně v jakési interdisciplinaritě, počátek oné metamorfózy, posunu od reprezentativního umění malby k umění masovému?

Tento moment jsem chtěla postihnout i v knize. Obrazy jsou konfrontovány s dobovými fotografiemi, populárními komerčními ilustracemi, fotografiemi z dobových filmů. Je tu naznačena souvislost této oblasti malby s rodícími se žánry populární kultury. Docházelo k prolínání a vzájemnému ovlivňování tradiční malby, toužící zaujmout diváka, a komerční ilustrace, fotografie a filmu.

V jakém vztahu byl vývoj tohoto typu umění u nás a v západní Evropě?

Když jsem začala s přípravou knihy, která zabrala obrovský čas, vynořila se také otázka, do jaké míry je tento fenomén, akademismus první poloviny 20. století, zpracovaný v zahraničí. Narazila jsem na ojedinělé knihy, ale synteticky toto téma v zahraničí neshrnul žádný kolega. V Německu například má hořkou pachut', protože tam byly tyto tendence spojeny s nástupem nacismu. Velmi dobře zpracovaný je akademismus druhé poloviny 19. století. Tam nacházíme řadu výkonů, které vstoupily do světových dějin

umění. V roce 1984 byla například otevřena slavná expozice v Musée d'Orsay v Paříži, moderní a velice zajímavá instalace v prostoru bývalého nádraží. Vedle zakladatelů moderního umění tu byla vystavena díla reprezentantů akademické vrstvy a salonního umění. Právě tady se začalo uvažovat o tom, že příběh umění druhé poloviny 19. století a dále nemůže být vnímán jako lineární. Na první polovinu 20. století ale toto hledisko ještě uplatněno nebylo. Ví se, že existuje několik cest v rámci moderny a avantgardy, a mezi dvěma válkami kromě surrealismu a avantgard postdadaistického typu třeba klasicizující proud moderního umění, neoklasicismus. Ale dílo, které je prezentováno v rámci knihy *Bytosti odnikud*, zatím nikde představeno nebylo. Některé reakce na knihu i výstavu ukázaly, že jde o něco nového, a musíme počkat, jak se s tím veřejnost vyrovná.

Jak se vyrovnává dnes?

Staromilci byli nadšení, dlouho postrádaní mistři se konečně objevili ve výstavní síni. To těší, ale ještě víc těší zájem lidí, kteří pochopili snahu zhodnotit tento typ umění nikoli mechanickým způsobem, ale zařazením do širších společenských souvislostí. Jistě, byly i negativní ohlasy těch, kdo tento typ umění nikdy

nebudou schopni strávit, a mají na to právo. Nelze ale před ním zavírat oči, bylo tu, v obrovské míře dominovalo vizuální zkušenosti jedince v první polovině 20. století. Má své pokračování v portrétech, politické špičky či společenská smetánka chtějí něco exkluzivnějšího, než je fotografická podobizna. I když umělců akademického ražení není tolik jako v první polovině 20. století, jsou zde. Za mořem má tento typ umění velkou tradici, dodnes je obdivovaný a je také stavěn do jiných kontextů než v modernismem silně poznamenané Evropě. V USA najdeme ve státních institucích ve Washingtonu i jinde typ obrazů působících, jako by byly z 19. století – a on je to portrét úspěšné pěvkyně z roku 2007! Co se týče ostatních motivů, které jsou na výstavě i v knize zastoupeny, ty jednoznačně přežívají v našem mediálním světě a mediální zkušenosti dodnes. Například dívky dráždivě odhalené a vybavené efektními rekvizitami nenajdeme jen na Saudkových fotografiích, ale setkáme se s nimi i v reklamách, v časopisech, na plakátech. Umění spjaté s akademismem a salonní malbou minulých staletí není uzavřeno do klece, jak si přáli avantgardisté, proniká do naší současnosti pořád. ■

SYLVA DANÍČKOVÁ

Karel Špillar,
Sedící akt
na žlutém šátku,
1925, pastel,
papír, 70 x 87 cm,
Galerie
hl. m. Prahy

OTTO SEYDL

(1884–1959)

Zájemce o historii astronomie a meteorologie v Čechách nemůže pominout práce Otto Seydla, jehož profesní život byl úzce spojen se Státní hvězdárnou v Praze – předchůdkyní Astronomického ústavu AV ČR.

Otto Seydl se narodil 5. května 1884 v Merklíně u Přeštic. Po maturitě na plzeňské reálce odešel ve stopách svého otce – stavebního inženýra – studovat na českou techniku do Prahy. Záhy však přešel na filozofickou fakultu české univerzity, která až do let 1919–1920 zahrnovala také přírodní vědy. V popředí Seydlova zájmu totiž stála astronomie: na univerzitě navštěvoval přednášky Gustava Grusse a Františka Nušla, praktikoval v univerzitním astronomickém ústavu. Po dokončení studií učil dvanáct let na obchodní akademii v Českých Budějovicích.

Konečně na žádost F. Nušla, tehdejšího ředitele Státní hvězdárny, přeřadilo ministerstvo školství a národní osvěty Seydla od února roku 1921 na pražskou hvězdárnu. Seydl zde byl pověřen správou odborné knihovny a brzy také převzal administrativní agendu celé hvězdárny, jež tehdy sídlila v areálu Klementina. Ředitel Nušl byl totiž převážně zaměstnán na observatoři v Ondřejově, kterou její majitel Josef J. Frič poskytoval Státní hvězdárně k praktickým pozorováním. Seydl se v Praze podílel na meteorologických pozorováních a obstarával pravidelnou časovou službu. Prováděl rovněž magnetická měření, a to až do roku 1927, kdy vybudování železných konstrukcí v depozitářích univerzitní a technické knihovny v Klementinu znemožnilo pokračovat v měřeních s požadovanou přesností. Jako absolvent reálky mohl být Seydl připuštěn k rigorózu až po změně příslušných předpisů; v roce 1924 vykonal zkoušku a obájil práci *Rozdělení stálic velikosti 6.5 a jasnějších katalogu „Revised Harvard Photometry“ v soustavě souřadnic galaktických*. Stelární statistikou se poté zabýval i v dalších letech.

Pořádání archivu Státní hvězdárny přivedlo Seydla k hlubšímu zájmu o dějiny astronomie. Tomuto tématu, zvláště pak dějinám klementinské observatoře, se s plným zaujetím věnoval po zbytek života. Jeho pilná badatelská práce v českých archivech zpřístupnila odborné veřejnosti cenné informace o někdejším technickém vybavení praž-

ské hvězdárny, o vývoji meteorologických měření v Čechách ad.

V průběhu třicátých let, v souvislosti s blížícím se odchodem F. Nušla do penze, vyvstala otázka, kdo by jej měl ve funkci ředitele Státní hvězdárny nahradit. Situaci tehdy komplikoval poměr Státní hvězdárny k univerzitě a k ondřejovské observatoři. J. Frič sice daroval hvězdárnu v Ondřejově státu pro Univerzitu Karlovu (1928–1933) jako samostatný ústav, provoz observatoře však zajišťovali pracovníci Státní hvězdárny a na Fričovo přání se právě Nušl stal na Ondřejově ředitelem. Avšak Nušl se Seydlem jako se svým nástupcem nepočítal, přestože ten měl dlouholeté zkušenosti s administrativním vedením celé hvězdárny a od roku 1936 byl jejím finančním správcem. Argumentem v Seydlův neprospěch paradoxně bylo, že se vzhledem ke svému úřednímu zaneprázdnění nemohl věnovat praktické astronomii a že nebyl habilitován. Vztahy mezi Nušlem a Seydlem byly v té době velmi napjaté.

Teprve rok po Nušlově odchodu do výslužby byl počátkem března 1939 Seydl oficiálně potvrzen jako zatímní správce Státní hvězdárny, ačkoli tuto činnost fakticky vykonával již předtím. Léta okupace tíživě dolehla také na hvězdárnu. V roce 1940 byla nucena vystěhovat se z Klementina do činžovního domu v Budečské ulici na Vinohradech, v červnu 1942 byl Seydl odvolán z funkce jejího správce, v listopadu 1942 byla ondřejovská observatoř včetně personálu převedena pod německou univerzitu. Administrátorem Státní hvězdárny se pak Seydl znovu stal až v roce 1945, posléze byl jmenován ředitelem. Od srpna roku 1948 byl penzionován.

Za svou odbornou činnost byl Seydl v roce 1937 zvolen mimořádným členem Královské české společnosti nauk. Rovněž byl členem několika zahraničních společností pro astronomii a dějiny vědy. ■

JAN BOHÁČEK,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

ODBORNÉ PUBLIKACE Z NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

JAN MACEK, JOSEF DVOŘÁK,
LADISLAV TRAXLER,
VÁCLAV ČERVENKA

NOČNÍ MOTÝLI II. – MÜROVITÍ Motýli a housenky střední Evropy

Cílem atlasu není jen podat ucelený přehled všech druhů vyskytujících se ve středoevropském prostoru, ale především seznámit čtenáře se způsobem života jednotlivých druhů. Autoři vycházejí hlavně z vlastních zkušeností získaných z přírody i z chovů housenek a motýlů v zajetí.

JANA MATUŠOVÁ A KOL.

SLOVNÍK POMÍSTNÍCH JMEN V ČECHÁCH IV (BíG–Bož)

V pořadí již čtvrtý svazek *Slovníku pomístních jmen v Čechách* představuje pomístní jména (jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest), která začínají písmeny BíG–Bož nebo obsahují slova začínající těmito písmeny.

LUDMILA ŠILHÁNKOVÁ

MIKROBIOLOGIE PRO POTRAVINÁŘE A BIOTECHNOLOGY

Učebnice je určena co nejširšímu okruhu pracovníků potravinářského a fermentačního průmyslu a zájemcům o ekologické otázky, v nichž hrají mikroorganismy nezastupitelnou roli. Obsahuje základy obecné mikrobiologie se zvláštním důrazem na tematiku významnou z hlediska potravinářského průmyslu a biotechnologií.

DALIBOR VESELÝ

ARCHITEKTURA VE VĚKU ROZDĚLENÉ REPREZENTACE

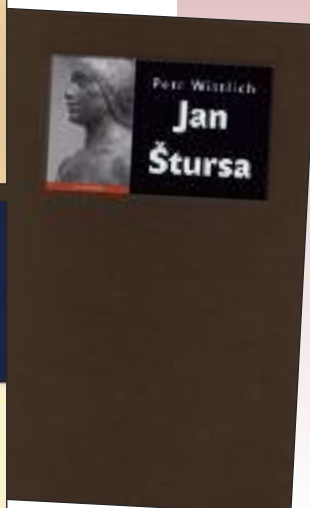
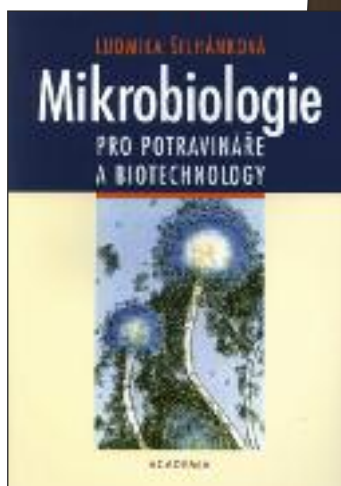
Problém tvořivosti ve stínu produkce

Publikace je shrnutím autorova dlouhodobého bádání v oblasti dějin a filozofie architektury. Ta je pro něj formou reprezentace světa, který je architektonickým dílem artikulován a ztělesňován. Autor se snaží proniknout do hlubších rovin problémů moderní architektury a zároveň ukázat i jejich historické kořeny.

PETR WITTLICH

JAN ŠTURSA

Práce se zaměřuje především na dílo sochaře Jana Šursy, avšak neopomíná ani souvislosti v biografickém kontextu. Zasazuje jeho dílo do celkového vývoje českého moderního sochařství a ukazuje jeho místo ve spleťtité mozaice evropské plastiky počátku 20. století.

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V DUBNU 2009

- 1. Liessmann, K. P. – Teorie nevzdělanosti – Omyly společnosti vědění
- 2. van Gulik, R. H. – Sexuální život ve staré Číně
- 3. Heschel, A. J. – Šabat – Jeho význam pro současného člověka
- 4. Ball, P. – Ďáblův doktor – Paracelsus a svět renesanční magie a vědy
- 5. Laskierová, R. – Deník leden–duben 1943

Tituly ostatních nakladatelů:

- 1. Brodský, P., Pařez, J. – Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., Královská kanonie premonstrátů na Strahově
- 2. Mann, T. – Konec měšťanské epochy, Dauphin
- 3. Tomek, P. – Život a doba ministra Rudolfa Baráka, Vyšehrad
- 4. Rupnik, J. – Příliš brzy unavená demokracie – Rozhovor s Karlem Hvízďalou, Portál
- 5. Gribbin, J. – Životopis vesmíru, Mladá fronta

Knihkupcův tip:

- Sommer, P., Třešník, D., Žemlička, J. – Přemyslovci – Budování českého státu, Nakladatelství Lidové noviny

ŠÁRKA HOLÁ,
vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

NABÍDKA JAZYKOVÝCH KURZŮ A ZKOUŠEK 2009–2010

Vážení posluchači,
systém výuky jazyků v Akademii věd ČR prochází v současnosti obdobím významných kvalitativních změn. Cílem je zefektivnit obsah i metody jazykové výuky a přizpůsobit je praktickým potřebám zejména mladých vědců a doktorandů tak, aby obstáli v mezinárodní konkurenci. Za nejdůležitější jazykové potřeby zde považujeme schopnost komunikovat alespoň ve dvou cizích jazycích, publikovat v zahraničních časopisech, prezentovat výsledky vědecké práce na mezinárodních konferencích a porozumět odborným přednáškám i jiným náročným sdělením.

Prostředkem k dosažení vytčeného cíle se stane práce na prestižním projektu v programu OPPA (Praha – Adaptabilita), který Kabinet jazyků získal z evropských strukturálních fondů. V následujících dvou letech vytvoříme v rámci tohoto projektu moderní systém jazykových kurzů založený na metodě „blended learning“ a podpořený internetovou platformou.

Než bude možné uvést pilotní kurzy do praxe, budeme prosazovat efektivnější přístup k jazykové výuce důsledným monitorováním docházky do kurzů, pravidelným testováním získaných znalostí a vyšším podílem kontrolované domácí přípravy. Zavedli jsme již systém tzv. jazykových pasů, do nichž po každém semestru zaznamenáváme v procentech docházku každého studenta, výsledky průběžných testů a aktuální dosaženou úroveň podle Evropského referenčního rámce.

Svou současnou jazykovou úroveň si můžete pro vlastní informaci individuálně otestovat on-line:

angličtina: <http://www.test-my-english.com/>

http://www.world-english.org/english_test.htm

němčina: www.goethe.de/ld/deitest.htm

všechny jazyky: <http://www.dialang.org/intro.htm>

Výsledek testu porovnejte se stupnicí pokročilosti podle Evropského referenčního rámce na našich webových stránkách a podle toho si vyberte kurz k dosažení vámi požadované úrovně.

V **angličtině, němčině a francouzštině**, jako nejdůležitějších profesních jazycích, nabízíme široké spektrum kurzů s nejrůznějším zaměřením a rozsahem výuky, včetně přípravy k mezinárodním zkouškám. Jedná se o kurzy na všech úrovních znalostí (v angličtině od mírně pokročilých po velmi pokročilé, v němčině a francouzštině od začátečnicků po pokročilé).

Vedle těchto kurzů nabízíme i výuku **španělštiny, italštiny, ruštiny** a nově **arabštiny**. Tyto kurzy jsou považovány z rozhodnutí zřizovatele za nadstandardní a jsou i pro pracovníky AV ČR zpoplatněny (viz *Ceník* na <http://www.langdpt.cas.cz/html/cenik.html>).

Těšíme se na vás v novém školním roce 2009–2010.

Vaši učitelé Kabinetu studia jazyků ÚJČ AV ČR, v. v. i.

STANDARDNÍ KURZY

ANGLIČTINA

I. Všeobecná angličtina

Základní kurzy A1 a výše (1x nebo 2x týdně)

Kurzy na všech úrovních pokročilosti jsou zaměřené na získání jazykových znalostí a dovedností s cílem umět použít jazyk v každodenních situacích.

Předzkouškové kurzy: Pre CAE B2+ Pre CPE C1+

Kurzy jsou zaměřené na zdokonalování dosažené jazykové úrovně a jsou předstupněm ke zkouškám CAE, resp. CPE.

Pozkouškové kurzy: British Studies B2+ Special Projects/Tony Dear/ B2+

Kurzy jsou zaměřené na upevnění vybraných komunikačních dovedností.

Pronunciation A1–B2 (1x týdně)

Jednosemestrální kurz se zaměřuje na problematiku jevy anglické výslovnosti. Procvičuje výslovnost jednotlivých fonémů, slov i celých vět s důrazem na správný přízvuk a intonaci. Součástí kurzu jsou poslechová cvičení. Kurz lze nabídnout na úrovních elementary, pre-intermediate, intermediate a upper-intermediate.

II. Akademická angličtina

Odborná angličtina – English for Science and Technology A2–C1 (1x nebo 2x týdně)

Kurzy angličtiny pro pracovníky ve vědě a výzkumu jsou zaměřené na slovní zásobu, gramatické struktury a jazykové dovednosti potřebné pro odbornou komunikaci. Součástí kurzů je i příprava na jazykovou zkoušku požadovanou v rámci doktorského studia.

Presenting in English B2 (1x týdně)

Dvousemestrální kurz pro středně a více pokročilé poskytuje jazykovou a psychologickou přípravu na veřejná vystoupení v angličtině včetně jejich praktického nácviku.

Písemný projev B2+ (1x týdně)

Kurz se zaměřuje na různé formy odborného písemného projevu s důrazem na odlišnou strukturu a výstavbu anglického textu a další aspekty písemného vyjadřování včetně stylistiky a gramatiky. Je určen pro středně pokročilé a pokročilé.

III. Příprava k mezinárodním zkouškám

PET Cambridge Preliminary English Test B1 (2x týdně)

Tento kurz je určen mírně pokročilým posluchačům, kteří potřebují

bují základní systematickou přípravu ve všech jazykových dovednostech, tj. v mluveném projevu, čtení, poslechu a gramatice. Je vhodným předstupněm ke kurzu FCE. Tato zkouška je jednou ze základních jazykových zkoušek, které povinně skládají zaměstnanci státní správy.

FCE Cambridge First Certificate in English B2 (2x týdně)

Dvousemestrální kurz pro středně pokročilé je zaměřen na přípravu posluchačů k nejrozšířenější cambridgeské zkoušce FCE, jež je oficiálně uznávaná ve Velké Británii i jinde v Evropě a stále více i u nás. Výuka se systematicky a vyváženě zaměřuje na všechny jazykové dovednosti, tj. mluvení, čtení, psaní, poslech i gramatiku. Zkoušku lze složit na Britské radě, a to v březnu, v červnu nebo v prosinci.

Závěrečný předzkouškový kurz FCE B2 (2x týdně)

Nástavbový jednosemestrální kurz je určen pro posluchače, kteří se chystají zaregistrovat na zkoušku FCE. Jde o systematickou přípravu k jednotlivým částem zkoušky, zopakování nejdůležitějších gramatických jevů, tematických celků i potřebných testovacích technik čtení, poslechu a psaní. Kurz v zimním semestru je přípravou ke zkoušce v prosinci a v březnu, v letním semestru k červnovému termínu zkoušky.

CAE Cambridge Certificate in Advanced English C1 (2x týdně)

Dvousemestrální kurz přípravy na zkoušku, která se řadí nad FCE, je určen pro pokročilé. Kurz je zaměřen na další systematické rozvíjení jazykových znalostí a osvojení si strategií jak pro ústní a písemnou komunikaci, tak pro čtení a poslech zejména autentických materiálů. Pro svou všestrannost a praktické zaměření je CAE vhodný zvláště pro zájemce o postgraduální studijní pobyty a stipendia v anglicky mluvících zemích. Zkoušky se rovněž konají na Britské radě, a to v březnu, červnu a v prosinci.

Závěrečný předzkouškový kurz CAE C1 (2x týdně)

Dvousemestrální kurz je určen pokročilým posluchačům připravujícím se na zkoušku CAE. Zaměřuje se systematicky na jednotlivé části zkoušky a na zvládnutí příslušných testovacích technik. Kurz je přípravou ke zkoušce v březnu a červnu.

CPE Cambridge Certificate of Proficiency in English C2 (2x týdně)

Kurz je vhodný pro velmi pokročilé posluchače, které připravuje ke cambridgeské zkoušce nejvyššího stupně. Tato zkouška splňuje požadavky britských univerzit pro přijetí uchazečů o studium. Kurz je zaměřen zejména na náročnou slovní zásobu, schopnosti abstraktního myšlení v angličtině a zvládnutí obtížných forem písemného projevu.

iBT TOEFL B2+ (2x týdně)

Tento kurz pro středně pokročilé a pokročilé studenty připravuje na novou iBT (tj. internetovou) verzi zkoušky TOEFL požadovanou americkými a kanadskými univerzitami a některými dalšími institucemi a je vstupní podmínkou pro studium a stipendia uchazečů ze zahraničí. Zkoušku mohou studenti složit v našem testovacím centru Na Florenci 3.

Poznámka:

Kurzy FCE, CAE a iBT TOEFL mohou být alternativní přípravou pro doktorskou jazykovou zkoušku.

V kurzech PET, FCE, CAE a iBT TOEFL zajišťuje výuku vždy dvojice pedagogů: rodilý mluvčí a český učitel.

V kurzu CPE zajišťuje výuku dvojice rodilých mluvčích.

NĚMČINA

Všeobecná němčina A1 a výše (1x týdně)

Kurzy na různých úrovních pokročilosti jsou zaměřené na získání a zdokonalení jazykových znalostí a dovedností v obecné konverzaci.

Zertifikat Deutsch B1 a B2 (1x nebo 2x týdně)

Jednosemestrální a dvousemestrální kurzy pro středně pokročilé jsou přípravou ke zkoušce, jež představuje základní oficiální osvědčení znalostí němčiny uznávané v Německu. Zkoušku je možno složit na Jazykové škole v Praze, která je k tomu zplnomocněna Goethe-Institutem.

FRANCOUZŠTINA

Všeobecná francouzština A1 a výše (1x týdně)

Kurzy na různých úrovních pokročilosti jsou zaměřené na získání a zdokonalení jazykových znalostí a dovedností (mluvení, poslech, čtení, gramatika, psaní) s důrazem na obecnou konverzaci.

Přípravný kurz ke zkoušce DELF A1–B2 (2x týdně)

Kurz DELF připravuje zájemce k základnímu francouzskému certifikátu DELF ve čtyřech úrovních (A1, A2, B1, B2) od mírné po střední pokročilost. Cílem je schopnost absolventa komunikovat ústně i písemně v běžných situacích každodenního života. Zkoušky se skládají na Francouzském institutu v Praze. Zkouška DELF je uznávána českou státní správou a je k ní přihlíženo při přijímacích řízeních na českých i francouzských univerzitách.

Přípravný kurz ke zkoušce DALF C1 a C2 (2x týdně)

Kurz je určen pokročilým posluchačům, kteří se připravují ke zkoušce DALF ve dvou pokročilostních variantách (C1, C2). Tato zkouška je osvědčením o hlubší znalosti francouzského jazyka a dokladuje absolventovu schopnost studovat na francouzské univerzitě.

ČEŠTINA PRO CIZINCE

Odborný jazyk pro zahraniční doktorandy A1 a výše

Kurz je zakončený zkouškou z češtiny jakožto jednoho ze dvou volitelných jazyků v rámci doktorandského studia.

Základní kurz

Kurz je zaměřený na základní orientaci v českém jazykovém prostředí.

**NADSTANDARDNÍ KURZY
(ZA ÚPLATU I PRO PRACOVNÍKY AV ČR):**

RUŠTINA

Všeobecná ruština A1 a výše

Kurzy na různých úrovních pokročilosti se zaměřují na získání a zdokonalení jazykových znalostí a dovedností v obecné konverzaci.

ŠPANĚLŠTINA

Všeobecná španělština A1 a výše

Kurzy na různých úrovních pokročilosti jsou zaměřené na získání a zdokonalení jazykových znalostí a dovedností v obecné konverzaci.

ITALŠTINA

Všeobecná italština A1 a výše

Kurzy na různých úrovních pokročilosti jsou zaměřené na získání a zdokonalení jazykových znalostí a dovedností v obecné konverzaci.

!!!NOVINKA!!!

ARABŠTINA

Základy arabštiny A1 a výše

Kurz je určen pro studenty, kteří chtějí poznat základy nejrozšířenějšího semitského jazyka. Seznámí se s fonetikou, písmem, vztahem mezi spisovným jazykem a základy gramatiky, která bude procvičována v praktických výrazech a větách.

INTENZIVNÍ KURZ

ANGLIČTINA, NĚMČINA, FRANCOUZŠTINA

Cílem týdenních, tzv. předvýjezdových kurzů je rychlé zopakování znalostí jazyka a jejich další praktické rozvíjení (např. před služební cestou, stáží, ale i pro účely konverzace na obecná témata). Kurzy se konají vždy v únoru a červnu. Při zařazování do kurzu výjezd do zahraničí není podmínkou.

JAZYKOVÉ ZKOUŠKY

Jazyková zkouška pro doktorandy

Zkouška se skládá z písemného testu a ústního pohovoru zaměřeného na odborný jazyk v oboru posluchače.

TOEFL iBT

Kabinet studia jazyků Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., se sídlem Na Florenci 3, Praha 1 je akreditovaným testovacím střediskem ETS pro TOEFL iBT.

Pro další informace kontaktujte PhDr. Evu Škarkovou, tel.: 222 828 401, skarkova@langdpt.cas.cz.

Registrace k testu je možná pouze on-line:

www.ets.org/registerme.html.

Cambridgeské zkoušky PET, FCE, CAE

Kabinet studia jazyků ÚJČ AV ČR, v. v. i., je certifikovaným místem pro přípravu ke cambridgeským zkouškám. Zájemce registrujeme on-line 3x ročně, zkoušky se skládají na Britské radě v březnu, červnu a prosinci. Kontakt a další informace získáte na sykorova@langdpt.cas.cz nebo na tel.: 222 828 401 u PhDr. Libuše Sýkorové.

Další informace o kurzech a termínech najdete také na našich internetových stránkách www.langdpt.cas.cz.

MEDAILE MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ

Medaili Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy 1. stupně za zlepšování podmínek pro výuku mateřského jazyka na všech typech škol obdržel z rukou ministra školství Ondřeje Lišky kolektiv autorů *Internetové jazykové příručky* ve složení: doc. Karel Pala, dr. Pavel Šmerk, doc. Karel Oliva, dr. Markéta Pravdová, dr. Ivana Svobodová a dr. Lída Uhlířová. Příručka vznikla na půdě Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s Fakultou informatiky Masarykovy univerzity. Tato jazyková pomůcka, první svého druhu, je výsledkem projektu *Jazyková poradna na internetu* a tvoří ji dvě části: slovníková a výkladová. Příručka, na jejímž zdokonalování se neustále pracuje, funguje na stránkách <http://prirucka.ujc.cas.cz>. ■

MARKÉTA PAVLÍKOVÁ

Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.,

si Vás dovoluje pozvat na přednášky
z cyklu *Zvané přednášky na ÚOCHB 2009/The IOCB Invited Lectures 2009*

20. května 2009 od 10:00 hod.

**Abiological Self-Assembly:
Predesigned Metallacycles and Metallacages via Coordination**
prof. Peter Stang

Department of Chemistry, University of Utah, Salt Lake City, USA

29. května 2009 od 10:00 hod.

Structural Biology and Structural Genomics Using NMR Spectroscopy
prof. Kurt Wüthrich

The Scripps Research Institute, La Jolla, California, USA

17. června 2009 od 10:00 hod.

**Seeking Novel Reactivity and High Selectivity in Modern Organic Synthesis:
Studies of the pH-Neutral, Cu-Catalyzed Desulfitative Formation of Carbon-Carbon Bonds
and Its Application to Biomedically Relevant Synthesis**
prof. Lanny S. Liebeskind

Department of Chemistry, Emory University, Atlanta, Georgia, USA

19. června 2009 od 10:00 hod.

Exploiting Radical Chemistry Involving Chalcogens
prof. Carl H. Schiesser

School of Chemistry, University of Melbourne, Parkville, Austrálie

Přednášky se konají v přednáškovém sále Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i., Flemingovo náměstí 2, Praha 6.

Bližší informace: RNDr. Irena G. Stará, ÚOCHB AV ČR, tel.: 220 183 315, e-mail: stara@uochb.cas.cz; www.uochb.cz

Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.,

se rozhodl ustavit výroční seminář Vladimíra Dvořáka, který byl nejvýznamnějším českým teoretickým fyzikem
v oboru feroelektrik, dlouholetým zaměstnancem a ředitelem ústavu v letech 1993–2001.

Semináře se budou konat vždy jednou ročně v červnu a na přednášky budou zváni
renomovaní a mezinárodně uznávaní badatelé v oborech, které se váží k problematice studované ve Fyzikálním ústavu.

První Dvořákovu přednášku přednese nejbližší a nejvýznamnější Dvořákův zahraniční spolupracovník
prof. Yoshihiro Ishibashi (Nagoya University, Japonsko) na téma:

**Thermodynamic Approach to Nano-Inhomogeneous Ferroelectrics
(Fruits from Collaboration with Vladimír Dvořák)**

dne **10. června 2009 v 15:00 hod.** v posluchárně Fyzikálního ústavu Na Slovance 2, Praha 8.

Přednáška bude věnována aspektům termodynamických teorií feroelektrik a fázových přechodů
aplikovaných na problémy nanonehomogenních systémů.

Bližší informace: RNDr. Jan Petzelt, DrSc., FZÚ AV ČR, v. v. i., tel.: 266 052 166, e-mail: petzelt@fzu.cz

VÝZVA

k podávání žádostí o podporu
česko-americké vědeckotechnické spolupráce

Uzávěrka přihlášek je **10. července 2009.**

Bližší informace: www.amvis.cz.

Kontakt: AMVIS, o. p. s., Senovážné nám. 24, 110 00 Praha 1, e-mail: amvis@amvis.cz

FOTO: JAN PAŘEZ, STRAHOVSKÁ KNIHOVNA

The Catalogue of the Illuminated Manuscripts of the Strahov Library, edited by Pavel Brodský and Jan Pařez, was introduced at Strahov Library on March 8, 2009. The Catalogue contains about 97 illuminations from the tenth century to the first quarter of the seventeenth century.

The illumination from the Travel Book by Bedřich from Donín (1588–1594)

THE EVENT

Unpremeditated business in medicine and science is a mistake

In this issue, we present an interview with Prof. Ivo Hána who is head of the Council of Scientific Societies of the Czech Republic, and a world-famous immunologist. Last year, he was awarded the *Distinguished Service Medal* for his longtime work in the field of medicine by Czech President Vaclav Klaus.

FROM BRUSSELS

Knowledge Regions and the Lisbon Strategy

Regions of the Czech Republic and the Czech Liaison Office for Research and Development (CZELO) organized a seminar entitled *Regions of Knowledge and the Lisbon Strategy* for the Committee of the Regions on April 1, 2009. This event consisted of a seminar, reception with an “innovation café” and a small exhibition. It was organized in the frame of the Czech presidency to the Council of the EU and the European Year of Creativity and Innovation. Speakers from EU and Czech institutions discussed Czech and European experiences with Research and Development funds and implementation of the Lisbon strategy.

SCIENCE AND RESEARCH

Courts and Residences in the middle Ages

This grant-type project is focused on the study of manifestations of court culture in the Czech

Lands. The main part of the research will focus on monitoring the development of the royal court and the behaviour of the court community before the end of the Přemyslid Era. The researched problem involves studying the structure of the court including interaction between various offices and social groups or persons. The project also includes a discussion forum implemented through colloquia titled *The Courts and Residences in the Middle Ages* which was launched in 2005.

NEW PROJECTS

IMPULSE Project

IMPULSE (Integrated Multiscale Process Units with Locally Structured Elements) aims at effective and targeted integration of innovative process equipment. Included are microreactors, compact heat exchangers, thin-film devices and other micro and/or meso-structured components, aimed at attaining radical performance enhancement for whole process systems in chemical and pharmaceutical production. In this way it contributes to significant improvement in supply-chain sustainability for the chemical industry. *IMPULSE* goals include the proof of principle in major supply-chain sectors (pharmaceuticals, specialty chemicals, and consumer goods), validated business models (e.g., distributed production, mass customization, etc.), “teachable” generic design methodology and optimization and decision criteria for eco-efficiency.

INTERVIEW

Every philosopher should engage in translation once in a while

In this issue, we present an interview with docent Jiří Pechar who is well-known Czech philosopher, writer, literary critic and translator. Jiří Pechar is member of the *Ordre des Arts et des Lettres (Order of Arts and Letters)* for his significant contributions to the arts, literature, and a propagation of these fields and he is recipient of the *Ordre des Palmes Académiques (Order of Academic Palms)* for his major contributions to the expansion of French culture in the rest of the world.

POPULARIZATION

Secondary school students as research colleagues

The Association for Youth, Science and Technology is a non-governmental, non-profit which brings together 3,500 registered members working in various scientific disciplines. AMAVET (Asociace pro mládež, vědu a techniku) plays an important role in conjunction with schools and school institutions, in expanding the mindset of young people through informal education, which is becoming a valuable part of a whole life education. The Committee of AMAVET chose the ten best student projects April 9–10, 2009 at the Academy of Sciences of the Czech Republic.

SAVONAROLA A FLORENCIE **Jeho působení a estetické názory**

Dominikánský kazatel Girolamo Savonarola (1452–1498) svůj politický i náboženský boj a boj s pestrobarevnou florentskou kulturou na závěr quattrocenta prohrál, jeho kázání a síla osobnosti přesto stvořily legendu, na niž museli v následujících letech a staletích reagovat jak nejvyšší církevní hodnostáři a vládci Florencie, tak záalpští církevní reformátoři a do jisté míry i italští umělci. První část monografie je zaměřena na Savonarolův životopis na pozadí Florencie 2. poloviny 15. století a vývoj jeho teologických názorů. Druhá část se týká jeho estetických názorů – Savonarolova pojetí uměleckého díla, projevu ikonoklasmu, vlivu jeho úvah na dobové italské výtvarné umění – a vztahu české reformace k Savonarolově tvorbě.

Chlíbec, J., Černušák, T., Artefactum, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i., Praha 2008. Vydání 1.

DO PŮLNOCI ČASU DOST

Životní osudy Ctibora Rybára, kterého mnozí znají jako autora průvodců po Praze a různých pragensí, byly spletité a dramatické. Vrací se k nim ve svých vzpomínkách, jež zachycují dobu před druhou světovou válkou, období holocaustu, útek za hranice a další osudy, především však boj o přežití.

Rybář, C., edice Paměť, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

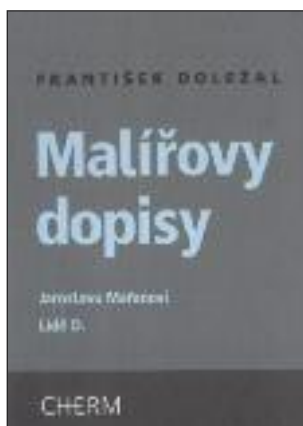
SLOVA A PRAVIDLA

Složky jazyka

Jak funguje jazyk? Jak se děti učí mateřštině? Proč mají jazyky tolik zvláštností a nepravidelností? Kde je v mozku centrum řeči? Jsou si v zásadě všechny jazyky podobné? Na tyto a mnohé další otázky odpovídá ve *Slovech a pravidlech* Steven Pinker.

Pinker, S., edice Galileo, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

NOVÉ KNIHY

MALÍŘOVY DOPISY

Dopisy Františka Doležala (malíře, grafika, publicisty a výtvarného teoretika) odkazují k příběhu jednoho z těch, pro něž byl život „tvrďší než kamení“. S tím vědomím je nutno dopisy číst, protože doba prožitá před válkou – před dopisy – určila jeho zorný pohled a utvářela názor na svět a společnost, kterou i on chtěl přeměnit.

Doležal, F., Cherm, Praha 2008. Vydání 1.

GAIA VRACÍ ÚDER **Proč se Země brání a jak ještě můžeme zachránit lidstvo**

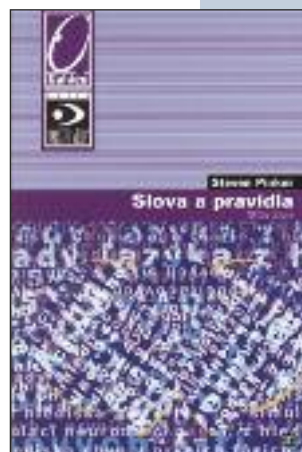
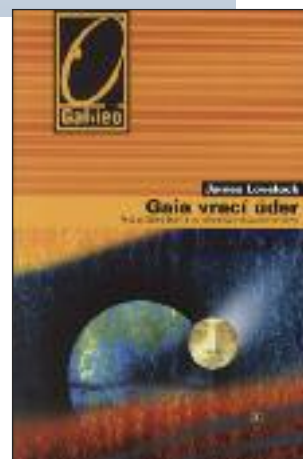
Gaia je živá Země, která se sama reguluje. Lidé Zemi využívají po tisíciletí, aniž by přemýšleli, co je to bude stát, a tím Zemi škodí. Země se otepluje a mění se klima, zdroje energií se vyčerpávají. Lidstvo je na pokraji zničení Země i sebe sama. Je nejvyšší čas udělat krok správným směrem a Zemi i lidstvo zachránit.

Lovelock, J., edice Galileo, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

VETCHÉ STÁŘÍ, NEBO ZRALÝ VĚK MOUDROSTI?

Sborník příspěvků z 28. ročníku symposia k problematice 19. století, které pořádala na přelomu února a března 2008 Filozofická fakulta Univerzity Karlovy ve spolupráci s Archivem města Plzně, přináší téměř tři desítky příspěvků na téma fenoménu stáří.

Hojda, Z., Ottlová, M., Prah, R., Academia, Praha 2009. Vydání 1.

RODINNÁ DOVOLENÁ NA ZÁMKU V LIBLICÍCH

FOTO: BLANKA ZUBKOVÁ, ARCHIV SSC

FOTO: MARINA HUŽVÁROVÁ, ARCHIV AUTORKY

Zaměstnancům Akademie věd ČR a jejich rodinám nabízí zámecký hotel v Liblicích rekreační pobyty s programem pro děti za zvýhodněné ceny.

Pro menší děti je zajištěno hlídání, pro větší je připraven zajímavý program.

Zámecká zahrada přímo nabízí k venkovním aktivitám a hrám.

1. turnus 19. 7.–26. 7. 2009 pod názvem ZÁBAVA PRO DĚTI – ODPOČINEK PRO RODIČE je koncipován pro děti předškolního věku, které zvládnou hrát si ve skupině bez přítomnosti rodičů.

Připraven je další doprovodný program pro děti – projížďka na koních, tanec, divadlo, soutěže, k dispozici dětský koutek, výroba netradičních předmětů.

Program obsahuje společný výlet pro rodiče a děti, večerní posezení s grilováním a živou hudbou a „noční“ dobrodružnou lampiónovou výpravu za pokladem.

2. turnus 9. 8.–16. 8. 2009 je zaměřen na RELAXACI, ODPOČINEK A MOŘE ZÁBAVY.

Zahrnuje návštěvu solné jeskyně, relaxační masáž, gurmánský večer spojený s degustací vín z mělnického regionu.

Na závěr pobytu vás čeká večerní posezení s grilováním a živou hudbou.

Ubytování v komfortně zařízených dvou- až třílůžkových pokojích s možností přistýlky umístěných přímo na zámku nebo ve východní dependanci, stravování formou polopenze – bohatá snídaně formou švédského stolu a bufetové večere, možnost přobjednání plné penze.

Blízké okolí zámku nabízí spoustu tras pro jogging, turistiku a cykloturistiku; naše recepční vám doporučí ty nejlepší a poskytne tipy na zajímavé výlety.

Vítaným zpestřením může být projížďka na koních zámeckou oborou, lekce jízdy na koni nebo vyjížďky kočárem.

Přihlášky a více informací najdete na www.zamek-liblice.cz.